

PROF. DR. SERVET BAYINDIR:
TDF ülkemiz için önemli
bir kurum olabilir

RÖPORTAJ: YAHYA AYYILDIZ

Tasarruflarımız
ekonomiyi nasıl etkiler?

ABDÜSELAM SAĞIN

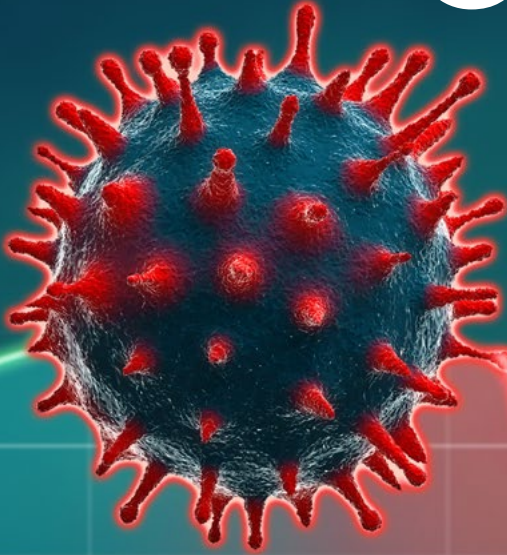

İGİAD Bülten

TÜRKİYE İKTİSADİ GİRİŞİM VE İŞ AHLAKI DERNEĞİ

YIL: 18 • SAYI: 48 • MAYIS 2020

Covid-19'un ekonomi politiği

2020 Ulusal Risk Raporu değerlendirildi

Geleneksel hasbihal toplantısında bir araya geldik

ÖZKANLAR MAKİNA TİCARET A.Ş.

www.hirdavat-online.com

DEWALT

**BLACK+
DECKER**

STANLEY

IZELTAS

Henkel

Karbosan

MW magmaweld

ME

MAKİNA TAKİM ENDÜSTRİSİ A.Ş.

COSSO

0 (216) 365 51 02

Yukarı Dudullu Mahallesi, Şenol Sokak, No:22
ÜMRANIYE / İSTANBUL

AYHAN KARAHAN
İGİAD Yönetim Kurulu Başkanı

TÜRKİYE İKTİSADİ GİRİŞİM VE İŞ AHLAKI DERNEĞİ
TURKISH ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS ETHICS ASSOCIATION

YIL: 18 • SAYI: 48 • MAYIS 2020

İGİAD Adına Sahibi

Ayhan Karahan

Genel Yayın Yönetmeni

Ömer Bedrettin Çiçek

Editör

Yahya Ayyıldız

Yayın Kurulu

Ali Hasan Kılıç
Cafer Albayrak
Davut Güler
Fikret Başar
İzzet Demir
M. Fatih Kıratlı
M. Mürsel Çiçek
M. Sait Bozık
Mehmet Aktaş
Mehmet Bulayır
Muharrem Balcı
Murat Şentürk
Musa Biçkioğlu
Selçuk Kar
Sinan Polat

Yayına Hazırlık

İGİAD Eğitim ve Araştırma
Komisyonu

Grafik Tasarım

Fokus Tasarım

Baskı ve Cilt

İkramat Ofset
printcenter@ikramat.com

Yazışma Adresi

İkitelli OSB. Mah. Bedrettin Dalan
Bulvarı Metro 34 Plaza No: 23, 34490
Başakşehir, İstanbul
Tel: +90 212 544 96 00 - 77
Faks: +90 212 544 96 76

www.igiad.org.tr
info@igiad.org.tr

İGİAD Bülten, kurum faaliyetlerini duyurmak, İGİAD üyeleri arasında etkileşim ağını güçlendirmek, İGİAD'ı tanıtmak, iş dünyasında ahlaklı girişimcilik ve iş ahlakı konularında kamuoyu hassasiyeti oluşturmak gayesiyle yayımlanır, ücretsiz olarak dağıtılır.

Her zorlukla birlikte bir kolaylık vardır

Tarihte **ender** rastlanan salgınlardan birini yaşamaktayız ve bütün insanlık olarak ağır bir bedel ödemekteyiz. Mayıs ayının başına kadar salgından ölenlerin sayısı **200 bini** geçmiş, **on milyonlarca** insan işini kaybetmiş, **yüz milyarlarca** dolarlık ekonomik kayıp ortaya çıkmıştır. Bu ağır faturaya rağmen salgın, bütünüyle kontrol altına alınamadığı gibi daha ne kadar süreceğine ilişkin **kesin** verilere de sahip değiliz. Önümüzdeki yaz aylarında salgının yavaşlayacağı öngörülmekle birlikte sonbaharla birlikte **ikinci dalganın** ortaya çıkabileceğine yönelik güçlü iddialar da bulunmaktadır. Yani insanlığın koronavirüsle imtihanı henüz bitmiş görünmüyor.

Koronavirüs salgını, yukarıda bahsedilen zararlarının yanı sıra sosyal hayatı da durdurmuş durumdadır. **Sokağa çıkma** yasakları, **karantina** önlemleri, **toplu** faaliyetlerin yasaklanması, birçok işyeri ve kurumun faaliyetlerinin durdurulması sosyal hayatı adeta felce uğrattı. Bu durumdan İGİAD olarak biz de nasibimizi aldık. Yüz yüze yapılan toplu faaliyetlerimizi askıya aldık ama bütünüyle de sonlandırmadık. Pek çok toplantı ve faaliyetlerimizi **sanal ortam** aracılığıyla sürdürmekteyiz.

Hem insanlık hem de Türkiye olarak bu tehdidin de üstesinden geleceğimize inanıyoruz. Ancak bu sıkıntılı günler geçtiğinde geriye kalacak olan, insanların bu zor dönemde nasıl davrandıkları, ne tür bir tavır sergiledikleridir. İşbirliği yapılması ve **dayanışma** gösterilmesi gereken bu zamanlarda maalesef bazı firmalar **karaborsacılık** ve ihtikâra yeltenmiş, insanların zor durumda olmalarını kâra çevirmeye çalışmışlardır. Ancak yine de bunlar, toplumun **küçük bir kısmını** meydana getirmektedir. Halkımızın büyük bir kısmı, özellikle **sağlık çalışanları**, üzerlerine düşen görevleri fazlasıyla ve bihakkın yerine getirmiş, gerekli dayanışma ve yardımlaşmayı sergilemiştir. Virüsle mücadele eden başta sağlık çalışanları ve kamu görevlileri olmak üzere gerekli hassasiyeti gösteren **duyarlı vatandaşlarımızı** buradan tebrik etmeyi bir görev biliyoruz.

Bu sayımızda önemli bir konuyu gündeme aldık. Her geçen gün daha fazla katılımcının faydalandığı **tasarrufa dayalı finans sistemi**, sadece dar ve orta gelirli vatandaşların ihtiyacını karşılamakla kalmıyor, aynı zamanda önemli bir finans kaynağı oluşturarak ekonomik kalkınmaya katkıda bulunuyor. Ancak Türkiye'de **henüz yeni** olan bu finans yönteminin kurumsallaşma ve yasallaşma noktasında bazı sıkıntıları olduğu da bilinmektedir. Tüm bu konular, alanının uzman isimleriyle değerlendirildi. Ekonomi Politikaları Kurulu üyesi **Prof. Dr. Servet Bayındır** ile konunun fihki yönü ele alındı. Birevim Genel Müdürü **Av. Mahir Orak** ile meselenin pratik yönü değerlendirildi. Ayrıca **Muhammet Sait Bozık** ile **Abdüsselam Sağın**, makaleleriyle dosyaya katkıda bulundular. Muhammet Sait Bozık'ın katkısı ise makalenin de ötesindeydi. Dosyaya katkıda bulunanları belirleme, onlarla irtibat kurma, ilgili kaynaklara ulaşma noktasında gösterdiği özverili gayretler için kendisine hassaten **teşekkür** ediyoruz.

Salgın döneminin de atlatılarak **yüz yüze** görüşmelere başlamayı ipe çekiyor, canı gönülden diliyoruz. Bazı faaliyetler sanal ortamda yapılırsa da yüz yüze gerçekleştirilenlerin yerini hiçbir şekilde tutmuyor, çünkü insan **sosyal** bir varlıktır ve sosyal iletişimin sıcaklığını aramaktadır. Bu sıkıntıların üstesinden gelineceğine ve **her zorlukla birlikte bir kolaylık** olduğuna inanmaktayız.

TJBE

Turkish Journal of Business Ethics

12/2

isahlakidergisi.com

İş Ahlakı Dergisi

İş Ahlakı Dergisi

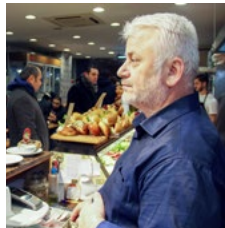
12/2

5157

İGİAD
TÜRKİYE İKTİSADİ GİRİŞİM VE İŞ AHLAKI D.
TURKISH ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS ETHICS

İŞ AHLAKI
DERGİSİ'NİN
12. CİLT 2. SAYISI
YAYIMLANDI

İGİAD
TÜRKİYE İKTİSADİ GİRİŞİM VE İŞ AHLAKI D.
TURKISH ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS ETHICS

DOSYA TASARRUFA DAYALI FİNANS

Tasarruflarımız ekonomiyi nasıl etkiler?

ABDÜSSELAM SAĞIN

4

Prof. Dr. Servet Bayındır: Tasarrufa Dayalı Finansman sistemi, ülkemiz için önemli bir kurum olabilir

RÖPORTAJ: YAHYA AYYILDIZ

6

Tasarrufa Dayalı Finansman modellerinin tarihi gelişimi

MUHAMMET SAİT BOZİK

9

Av. Mahir Orak: Yasal mevzuatın hazırlanması, sistemi güçlendirecektir

RÖPORTAJ: YAHYA AYYILDIZ

12

Sektörün kendine has bir yasal düzenlemeye ihtiyacı var

AV. RAMAZAN TEKEŞ

16

Covid-19'un ekonomi-politiği

YAHYA AYYILDIZ

18

FAALİYETLER

2020 Ulusal Risk Raporu değerlendirildi 24

Geleneksel hasbihal toplantısında bir araya geldik 26

İSİFAM'ı ziyaret ettik 27

Sektörel toplantılarda kimya sektörü ve geleceği konuşuldu ... 28

İGİAD "Ticarethane" açıldı 29

Covid-19 sonrası değişime hazır mıyız? 30

Salgın öldürmez eşitsizlik öldürür! 30

İGİAD'da toplantılar artık uzaktan yapılıyor 29

ÜYELERİMİZDEN...

İmamin yeri: Adnan Canbaz 38

Buyrun efendim: Musa Kaya 40

Kıyamet provası / Adnan İnanç 42

Üyelerimizden Yusuf Alpaydın doçent ünvanı aldı 45

Tasarruflarımız ekonomiyi nasıl etkiler?

ABDÜSSELAM SAĞIN

DR. ÖGR. ÜY., KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ

Artan tasarruflar sermaye birikimine, artan sermaye birikimi ise ekonomik büyümeye kaynak olacaktır. Bireyleri ya da firmaları tasarrufa özendirmek için gelişmiş, güvenilir ve alternatifler sunan bir finans piyasasına sahip olmak, büyük bir önem arz etmektedir.

ÜLKELERİN makro iktisadi değişkenleri arasında çok önemli yere sahip olan tasarruflar, ekonomilerin geleceğe dair olumlu beklentiye sahip olabilmelerinin temelini oluşturur. Şimdiki zamanda yapılan tasarrufların gelecekte yatırıma dönüşmeleri, milli gelirin artışına ve doğal olarak ekonomik büyümeye neden olacaktır. Bu çabanın zamana yayılması ise özellikle gelişmekte olan ekonomiler için temel bir handikap olan sürdürülebilir büyümenin sağlanamaması sorununun çözümünü de kolaylaştıracaktır. İktisat alanında yapılan birçok çalışma, tasarrufların ülke ekonomileri için büyüme-yi olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. Bununla birlikte finansal pi-

yasaların gelişmesi de yine tasarruf miktarını etkileyen bir diğer faktör olarak görülmektedir.

Temelde fon arz edenler (tasarruf sahipleri) ile fon talep edenleri buluşturan piyasalar olarak ifade edilen finansal piyasalar, küreselleşme ile birlikte ekonomilerin temel unsuru haline gelmiştir. Finans piyasası gelişmiş olan ekonomilerin küresel anlamda söz sahibi olduğu ve dünya ekonomik sisteminin temel oyuncularına haline geldiği bariz bir şekilde görülmektedir. Bu durumda bireylerin ve firmaların tasarrufa özendirilebilmesi için finansal piyasaların son derece etkili bir biçimde organize edilmesi önem taşımaktadır. Bu konuda düzenleyici ve denetleyici kurumların (TCMB,

SPK ve BDDK gibi) etkin ve işlevsel olması, finans piyasasının güvenilirliğini arttırmaktadır.

Etkin işleyen finansal piyasaların bir diğer önemli özelliği ise alternatif finansman ürünlerini rahatlıkla ortaya çıkarabilmeleridir. Konvansiyonel bankacılık (faiz sistemi üzerine inşa edilmiş bankacılık) sistemine alternatif kurumların varlığını ve çeşitliliğini sağlayan finansal sistemler, çok daha fazla birey ve firmanın tasarruf edebilmesine imkân sağlamaktadır. Örneğin Türkiye gibi Müslüman nüfusun çoğunlukta olduğu ülkelerde fa-

aliyet gösteren katılım bankaları ve tasarrufa dayalı finansman kuruluşları, mevcut tasarruf miktarını arttıran kurumlar olmuşlardır. Faizsiz bir finansman modeli arayan birçok kişi ya da kurum, bu yöntemler ile finansman sağlayabilme imkanına kavuşmuş ve ihtiyaç duydukları finansmanı temin edebilmişlerdir.

Katılım bankalarının toplam bankacılık faaliyetleri içerisindeki payının 2019 yılı sonu itibari ile ilk kez %6'nın üzerine çıkmış olması (Ziraat Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Emlak Ka-

tılım Bankası'nın da pazara girmesi ile bu payın daha da artacağı tahmin edilmektedir) ve yine Mart ayı başında yapılan Sosyal Finans Zirvesi'nde Hazine ve Maliye Bakanının açıkladığı faizsiz finansman modeline dayalı faaliyet gösteren şirketlerin cirolarında son 4 yılda meydana gelen yaklaşık 7 kat büyüme, piyasaların alternatif finansman arayışında olduğunun bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Tüm bu örnekler de bize göstermektedir ki gelişen ve farklı alternatifler sunan bir finans sistemine sahip olmanız, daha çok birey ya da

firmanın tasarruf edebilmesine olanak sağlamaktadır.

Sonuç olarak ekonomilerde sürdürülebilir (istikrarlı) ekonomik büyümenin temel kaynaklarından olan sermaye birikimini sağlayabilmek, mutlak surette kamu ya da özel kesim tasarruflarını özendirici faaliyetlerle mümkündür. Çünkü artan tasarruflar sermaye birikimine, artan sermaye birikimi ise ekonomik büyümeye kaynak olacaktır. Bireyleri ya da firmaları tasarrufa özendirmek için gelişmiş, güvenilir ve alternatifler sunan bir finans piyasasına sahip olmanız, büyük bir önem arz etmektedir.

PROF. DR. SERVET BAYINDIR:**Tasarrufa Dayalı Finansman sistemi, **ülkemiz için önemli** bir kurum olabilir****RÖPORTAJ: YAHYA AYYILDIZ**

Tasarrufa Dayalı Finansman sistemi, bütün eksiklerine rağmen toplumumuzca benimsenmiş, bugüne kadar herhangi bir olumsuz duruma yol açmadan çalışmış ve istenilirse fıkha uygun şekilde işletilebileceği anlaşılmıştır.

Tasarrufa dayalı finansman yöntemi nedir? Yaygın finansman yöntemlerinden farkı nelerdir?

“Tasarrufa Dayalı Finansman (TDF)” adı üstünde bir finansman yöntemidir. Finansman ise ihtiyaç duyulan bir varlığı; emtia ve gayrimenkulü temin için gerekli olan sermayeyi sağlama işlemidir. Bu sermaye ya belli sürede biriktirilen öz kaynaktan ya da başkasından sağlanır. TDF bir anlamda her iki yöntemin karmasından ibarettir. Kurum bu yöntemle finansman ihtiyacını karşılama arzusunda olanları belli bir program içerisinde ortak bir havuzda bir araya getirir. Üyeler tasarruflarını belli süreliğine organizatörün kurduğu ortak fona yatırır, fonda başlangıçta belirlenen süre ve miktarda sermaye birikince organiza-

tör, katılımcıların fonda biriken ve aynı miktarda üzerine eklediği sermayeyi katılımcılara, başlangıçta belirlenen sıraya göre ihtiyaç duyulan malı almak üzere finansman olarak verir. Finansmanda yararlanan katılımcı daha sonra aldığı sermayenin fona karşılık gelen kısmını taksitler halinde geri ödeyerek borcunu kapatır. Bu süreçte organizatör kurum farklı ad ve yöntemlerle havuzda biriken fonlardan yararlanır.

Bu yöntemin tarihi geçmişi nedir? Osmanlı’da veya diğer İslam ülkelerinde benzeri uygulamalar bulunmakta mıdır?

Bu sistemin geçmişte Osmanlı’da veya başka bir İslam ülkesinde uygulandığına dair bir kayda rastlanılmamıştır. Ancak yakın geçmişte dünya-

nın birçok ülkesi gibi ülkemizde de bu sistemin uyulama örnekleri mevcuttur. En yaygın ve eski uygulamalarından biri konut edindirme amacıyla kurulan Yapı Tasarruf Sandıklarıdır (YTS). Kayıtlara göre YTS ilk kez 1775’te İngiltere’de kurulmuş, 19. yüzyılda diğer ülkelerde yaygınlaşmıştır. Almanya 1885’ten başlamak üzere bu sistemi en yaygın uygulayan ülkelerin başında gelir. Ülkemizde ise bu sistem ilk kez 1951’de Emlak Bank tarafından gündeme getirilmiştir. Bankanın kurduğu YTS sistemi ile halk hem kendi tasarruflarını kullanarak hem de sandıktan aldığı görece düşük faizli kredi ile konut edinmiştir. Bu uygulama 1963’lere kadar varlığını sürdürmüştür. 1980’li yıllarda çıkarılan bir kanun ile konut kredisi almak isteyenlere Emlak Kredi Bankası’nda Yapı Tasarruf Hesabı açtırması ve orada belli miktarda sermaye biriktirmesi zorunlu hale getirilmiştir. Ülkemizdeki mevcut TDF uygulamasının başlangıcı ise 1990’lı yıllara dayanır. Elbirliği sistemi diye adlandırılan, ev ve araba finansmanı sağlamak üzere kurulan bu şirketlerin sayısı günümüzde gittikçe artmakta olup

PROF. DR. SERVET BAYINDIR

Servet Bayındır, 1965 yılında doğmuştur ve aslen Erzurumludur. 1993 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlahiyat Bölümü'nden mezun olmuştur. Yüksek lisansını İslam Hukuku alanında, doktorasını ise Marmara Üniversitesi'nde "Faizsiz Bankacılık İşlemlerinin İslâm Fıkhi'ndeki Yeri" tez konusuyla yapmıştır. 2008-2010 yılları arasında Malezya'da, INCEIF adlı enstitüde Certificate of Islamic Finance (CIFP) programını tamamlamıştır. "İslam Hukuku Penceresinden Vadeli İşlem Sözleşmeleri" adlı çalışmasıyla doçentlik (2008), "İslam Hukuku Açısından Para ve Sermaye Piyasası İşlemleri" adlı teziyle profesör unvanını almıştır (2014). Prof. Dr. Servet Bayındır, 9 Ekim 2018'de Cumhurbaşkanlığı kararıyla Ekonomi Politikaları Kurulu'na atanmıştır.

finansal sistemdeki payı yaklaşık %1,5 düzeylerine ulaşmıştır.

Bu sistemin İslami açıdan hükmü nedir?

Bu sistemin İslami açıdan uygunluğu organizatör kurum ile katılımcılar arasındaki ilişkinin hukuki ve iktisadi yapısına göre belirlenir. Kurum ve katılımcıların bu organizasyondan sağladıkları menfaatin fıkhi hükmü, aradaki ilişkiye göre netlik kazanır. Yaygın finansman uygulamasında ya kredi gibi faizli ya da murabaha, selem, istisna ve mudarebe gibi faizsiz yöntemlere başvurulur. Bu yöntemlerin tümünde bir yanda finansör diğer yanda fon kullanan vardır. Fonu talep eden tarafın finansör nezdinde önceden belli miktarda birikimde bulunması durumu söz konusu değildir. TDF yönteminde ise fon kullanıcısı ortak fonda belli süreliğine belli miktarda sermaye biriktirmek

durumundadır. Bir diğer fark faiz veya kâr unsurudur. Yaygın uygulamada fon sağlayıcısı karşı taraftan faiz veya kâr talebinde bulunur. TDF'de ise faiz unsurunun bulunmadığı iddia edilmektedir. Oysa günümüzde TDF'nin faizli olanı daha yaygındır, teorik olarak faizsiz de uygulanabilir.

Peki reel durum nedir? Uygulama nasıl yapılmaktadır?

TDF uygulamasının faizli yöntemi zaten fıkha uymamaktadır. Faizsiz ve fıkha uygun olduğu ileri sürülenlerin ise farklı metotlar uyguladığı görülmektedir. Öncelikle sistemin, tanımlarda anlatıldığı gibi, meşru olabilmesi için kurum ile tasarruflu üyeler arasındaki ilişkinin hukuki ve iktisadi temelini vekalet/organizatörlük olması gerekir. Katılımcı ortak havuzuna para yatıran üyeler arasındaki ilişki ise dayanışma ve yardımlaşma amaçlı ortaklık olmalıdır. Dolayısıyla havuzda

biriken sermayenin her türlü gelir ve menfaati asıl sahipleri, yani havuzda payı olan üyelere dönmelidir. Organizatör şirket vekil sıfatıyla tarafları organize edip, onlar adına açılan havuzda biriken parayı helal şekilde yönetme ve sistemin rutin işlerini yürütmekle yükümlü olmalıdır. Şirket organizatör vekil sıfatıyla bu işi yapmasının karşılığında vekalet ücreti alabilir. Bunun dışında fondaki sermayeden doğrudan veya dolaylı şekilde herhangi bir menfaat sağlaması sistemin özü ile çelişir, sistemi fıkhen mahzurlu kılar. Oysa mevcut uygulamada şirketlerin -istisna olan/lar dışında- hemen tümü yurkarda belirtilen yapı ile uyumlu çalışmamaktadır. Şirket ile üyeler arasındaki ilişki vekalet değil borç ilişkisinden ibarettir; üyeler borç veren, şirket ise borç alandır. Bir nevi mevduat bankacılığı yapılmaktadır. Bu şekilde çalışan şirketler, organizasyon ücreti adı altında belli oranda hizmet komisyonuna

ek olarak havuzda biriken sermayeden doğrudan ve dolaylı olarak çeşitli yöntemlerle faydalanmaktadır. Bu durum mevcut sistemin fıkhen mahzurlu olduğunu göstermektedir. Taraflar arasındaki hukuki zemini gerçek anlamda vekaletle dayandıran şirketlerin bu hükümden istisna olduğunu ayrıca belirtmek gerekir.

Bu sakıncaların aşılması için neler yapılabilir?

Belirtilen sakıncaların giderilmesi için sistemde söylem ve eylem birliğinin sağlanması gerekir. Zira mevcut durumda söylem ve eylem uyumsuzluğu vardır. Söylemlerde organizatörlük, elbirliği, yardımlaşma, dayanışma ön plana çıkarılırken eylemde şirketlerin örtülü şekilde faizcilikte bulunması, üyelerin iyi niyetlerinin suistimali söz konusudur. Dolayısıyla şirketlerin gerçekte hukukten ve iktisaden birer organizatörlük şirketi olduğu, üyelerden toplanan tasarrufların şirket adına borç olarak değil, üyeler adına açılan hesaba emanet olarak konulacağı sözleşmelere geçirilmeli ve uygulama bizzat bu şekilde olmalıdır. Şirketin vekalet ücreti dışında havuzdan hiçbir ad ve yöntemle menfaat sağlayamayacağı, havuzun menfaatinin de riskinin de tasarruflulara ait olacağı bir yapının oluşturulması gerekir ki sistem fıkhi mahzurlardan arınmış olsun.

Ekonomik kriz veya benzeri durumlarda katılımcıların mağdur olmaması için yeterli tedbirler alınmış durumda mı? Katılımcılar için yasal güvenceler bulunmakta mı?

.....
Sistemin bir sahibi, denetleyici ve düzenleyici otoritesinin olması kaçınılmazdır. Bu otorite, şirketler için belli oranda asgari sermaye rasyoları belirleyecek, sistemin doğasına uygun risk ölçüm ve yönetim kriterleri ortaya koyacak ve böylece geçmişte bazı organizasyonlarda yaşandığı gibi hem halkımızı mağdur edici hem de finansal sistemi tehdit edici durumlardan kaçınılmış olunacaktır.
 .....

Mevcut durumda sistemin işleyişinde takip edilecek risk yönetimi tamamen şirketlerin inisiyatifine bırakılmıştır. Herhangi bir otoritenin bu anlamda denetim ve düzenlemesi söz konusu değildir. Şirketler kendi geliştirdikleri risk yönetim tedbirlerini kendi ölçülerinde uygulamaya çalışmaktadır. Ancak ortada takip edilecek risk yönetim metodlarına yönelik herhangi bir bağlayıcı düzenleme olmadığından konu, yöneticilerinin iyi niyetine bırakılmış durumdadır. Diğer yandan sistem yukarıda belirtilen nedenlerle aşırı düzeyde sistemik riski barındırmaktadır. Çünkü dünyada bir kuruma mevduat toplama imkanı verilip de risk yönetim kriterlerinin zorunlu tutulmadığı herhangi bir ülke örneği yoktur. Bu açıdan bakıldığında yatırımcılar açısından herhangi bir yasal güvencenin bulunmadığı ortaya çıkmaktadır

Bu yöntemin gelişmesi ve yaygın bir biçimde kullanılabilmesi için hangi tedbirler alınabilir?

Sistem, bütün eksiklerine rağmen toplumumuzca benimsenmiş, bugüne kadar herhangi bir olumsuz duruma yol açmadan çalışmış ve istenilirse fıkha uygun şekilde işletilebileceği anlaşılmıştır. Nitekim bu alanda sistemini fıkha uyumlu şekilde kurmuş şirketler de mevcuttur. Öncelikle sistemin bir mevzuata kavuşturulması gerekir. Mevzuat ise yukarıda belirtilen hususlar dikkate alınarak fıkha uygun şekilde düzenlenmelidir. Aynen fon yönetim şirketlerinde olduğu gibi şirketin vekil/organizatör işletmeci, katılımcı üyelerin ise sermaye sahibi müvekkil olarak düzenlenmesi gerekir. Sistemin bir sahibi, denetleyici ve düzenleyici otoritesinin olması kaçınılmazdır. Bu otorite, şirketler için belli oranda asgari sermaye rasyoları belirleyecek, sistemin doğasına uygun risk ölçüm ve yönetim kriterleri ortaya koyacak ve böylece geçmişte bazı organizasyonlarda yaşandığı gibi hem halkımızı mağdur edici hem de finansal sistemi tehdit edici durumlardan kaçınılmış olunacaktır. Sonuç olarak sistemin fıkhi açıdan rehabilite edilip İslami finans ilkeleri ile uyumlu bir mevzuata kavuşturulması durumunda ülkemiz açısından önemli bir finansal kurum ortaya çıkacaktır. Düzenleme konusunda oldukça geç kalındığını tekrar vurgulamakta fayda görüyoruz.

Hocam, yapmış olduğunuz açıklamalar için teşekkür ediyorum. Ben teşekkür ederim.

Tasarrufa Dayalı Finansman modellerinin tarihi gelişimi

MUHAMMET SAİT BOZİK

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ DOKTORA ÖĞRENCİSİ

Günümüzde daha çok ev, araba ve ihtiyaç finansmanı olarak ilerleyen sisteme modern dönemdeki en yakın muadil, Yapı Tasarruf Sandığı olarak da ifade edilen Bausparkasse sistemidir. 19. yüzyılın erken dönemlerinde Amerika, Güney Afrika ve Avustralya gibi ülkelerde yaygın faaliyet gösteren, ilk örneğini ise İngiltere'deki işçilerin yardımlaşma usulünden alan bu sistem, halihazırdaki adı ile ilk defa 1885 yılında Almanya'da uygulanmaya başlamış ve başarılı bir şekilde günümüze kadar gelmiştir.

FINANSAL kurumlar ve modeller, ekonomik hayatımızda ihtiyaçlar neticesinde yer alırlar. İhtiyaç kavramı ile ihtiyat kavramı, finansal açıdan birbirini tamamlayan bir bütünlüğe sahiptir. İhtiyatlı davranıp tasarruf ederek ihtiyacınız olan bir şeyi alabilirsiniz. Ekonomi bilimi, ihtiyaçların sonsuz, fakat kaynakların sınırlı olduğu bir dünyadaki ihtiyaç ile kaynakların dengeli dağıtımını öngörür. İhtiyaçları karşılamanın kaynağı olan tasarruf, ekonominin temel unsurlarından biridir.

Eğer kıt kaynaklar tasarruflu kullanılmazsa ihtiyaçların karşılanması

aşamasında adaletsizlikler ortaya çıkar. Bugün dünya toplumlarının en önemli sorunlarından biri, gelir dağılımındaki adaletsizliktir. Kapitalizmin imkan sağladığı sınırsız kazanma, bireysel fayda gibi kavramlar, toplumlardaki gelir dağılımı adaletsizliğini besleyen davranış kalıplarını üretmiştir.

Peki tüm bu sorunlar yalnızca modern döneme mi aittir? İnsan tahayyülünde geçmiş, bugünden daha güzel bir görüntüye sahiptir. Bu algı, belki de her şeyin her geçen gün kirlendiği söyleminin ya da yaşamın sürekli

deviniminin gerisinde kalıp ona gıpta etmenin bir sonucudur. Çünkü bilinmektedir ki insanlık tarihi, güzel hatıraların yanında adaletsizliklerin ve sömürünün kol gezdiği bir geçmişe de sahiptir. Örneğin borç köleliği kavramı bunlardan yalnızca bir tanesidir. Zorunlu ihtiyaçlar için verilen borcun zamanında tahsil edilememesi durumunda borçlunun köleleştirilmesi gibi uygulamalar, tarihte kredi kavramının getirdiği zararlardan sadece biridir.

Bugün ev, araba gibi belirli bir finansal kaynak gerektiren ürünleri krediye başvurmadan elde etmek oldukça zordur. Krediye ulaşma aşamasında ise öncelik, tüketici ihtiyacı değil, finansmanın kârlılığıdır. Tüm bunlar tüketicinin eğer sağlıklı bir ekonomik altyapısı veya yeterli bir birikimi yoksa bir ev ya da arabaya sahip olmasını oldukça zorlaştırmaktadır.

Bugün krediye ulaşmada karşılaşılan zorluklar, bundan yaklaşık 5 bin yıl önce de yaşanmıştır. Krediye ulaşmadaki bu zorluklar, insanları alternatif araçlar üretmeye sevk etmiştir. Antik Çin, bunların ilk örneğini barındırmaktadır. Kredi talep eden kişiler, bireysel olarak biriktirebileceği rakamdan daha fazlasına ihti-

yaç duyduklarında öncelikle kişisel çevresine başvurmuşlardır. Arkadaş, akraba veya komşu ağı üzerinden küçük katkılar talep ederek ve aynı katkıyı kendisi de sağlayarak bir döngü oluşturmuşlardır. Birikim yapılmasına olanak sağlayan böylesi bir girişim, döngü içerisinde sırası gelen kişiye, katkıda bulunduğu paydan daha fazlasının tahsisi şeklinde gelişmiştir. Antik Çin’de oldukça yaygınlaşan bu sisteme “ortaklık, cemiyet” anlamlarını içeren “she” adı verilmiştir. Genellikle cenaze törenleri, düğünler, acil durumlar ve üretken amaçlı ihtiyaçlara yönelik talebe sahip olan bu kredi türünde topluluğun biriktirdiği fonlara erişimde üç farklı yöntem kullanılmıştır. Küçük miktarlarda faiz alındığı da bilinen bu yöntemler; çok ödeme yapanın, en yüksek faiz ile ödeme yapanın ve bir döngü içerisinde ödeme yapmayı tercih edenin teklifine göre olmak üzere kendi içerisinde çeşitliliğe sahip olmuştur.

Günümüzde daha çok ev, araba ve ihtiyaç finansmanı olarak ilerleyen sisteme modern dönemdeki en yakın muadil ise Yapı Tasarruf Sandığı olarak da ifade edilen Bausparkasse sistemidir. 19. yüzyılın erken dönemlerinde Amerika, Güney Afrika ve Avustralya gibi ülkelerde yaygın faaliyet gösteren, ilk örneğini ise İngiltere’deki işçilerin yardımlaşma usulünden alan bu sistem, halihazırdaki adı ile ilk defa 1885 yılında Almanya’da uygulamaya başlamış ve başarılı bir şekilde günümüze kadar gelmiştir. Faizli bir mekanizma üzerinden işleyen bu sistemin Fransa, Hollanda ve Arjantin gibi ülkelerde faizsiz uygulamalarına

da rastlanmaktadır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı ile oluşan konut problemini çözmede oldukça başarılı olması, sistemin sürekliliğini sağlamış ve toplum içerisinde kabul görmesini hızlandırmıştır.

Tasarrufa dayalı finansman yöntemlerine iyi bir örnek olarak Osmanlı’nın son dönemlerinde önemli bir soruna çözüm olan Memleket Sandıkları uygulaması gösterilebilir. Konut edindirme gibi bir amaç gütmeyen bu finansman yöntemi, Osmanlı’nın zor günlerini fırsat bilen tefecilerin karşısında zor durumda kalan çiftçilere yönelik bir tasarruf sistemidir. 1863 yılında Mithat Paşa tarafından Tuna Vilayeti valiliği sırasında Memleket Sandığı adı verilen kredi teşkilatının ilk adımları atılır. İlk uygulamaları bölgedeki sahipsiz toprakların işlenmesi ve gelirinin bu sandığa aktarılması şeklinde olan sistemin Anadolu kültüründeki imece sistemine benzerliği, geniş halk kitleleri tarafından kabul edilmesini sağlamıştır. Sistemin işlerliğini sürekli kılmak adına küçük oranlarda faiz ile işleyen bu sistem, toplanan paraların haftada bir vilayet pazarlarında aylık %1, yıllık %12 faiz oranları ile belli şart ve koşulları taşıyan çiftçilere kredi olarak dağıtılması şeklindedir. Her bölgenin kendine has özellikleri vardır ve bunlar farklı uygulamalara sahiptir. Oluşturulan sandık sermayesi ve kredi faiz oranları da bu farklılıklar göz önüne alınarak bölgeye göre değişiklikler göstermektedir. Bu sistemin günümüz modern bankacılığının önemli aktörlerinden olan Ziraat Bankası’nın kuruluş sermayesini oluşturduğu bilinmektedir.

Memleket Sandıkları, Osmanlı’nın erken dönemlerinde daha çok yardım amaçlı olarak kurulan ve esnaf toplulukları arasında tertip edilen Esnaf Sandıkları uygulamasını hatırlatır. Esnaf Sandıkları, Selçuklu’nun son dönemleri ve Osmanlı’nın erken dönemlerinde teşkilatlanmasını tamamlayan Ahi-esnaf örgütünde görülen bir sistemdir. Kendi aralarında yardımlaşma amacını taşıyarak bir araya gelen meslek gruplarının birikimlerini ihtiyaçlar doğrultusunda finansman desteği olarak kullanılmasına dayanır. Daha sonraki dönemlerde bu sistem gelişerek Avarız Vakıfları’na te-

mel oluşturmuştur. Konut edindirme anlamında tasarrufa dayalı bir finansman modeli ise Şer'iyye mahkemelelerinin kontrolündeki Eytam Sandıkları'dır. İlk dönemlerinde yetim, dul vb. durumdaki kişilerin mal ve birikimlerini korumak amacıyla kurulan bu sandıklar, Osmanlı'nın zor dönemlerinde borç sandıkları olarak topluma katkı sağlamıştır. İlk aşamalarında tüm toplumun dahil olabileceği bir tasarruf türü olmayan bu sistem, sonraları farklı bir yapıya bürünmüş ve 1926 yılında çıkartılan bir kanun ile Emlak ve Eytam Bankası'na aktarılmış, sonrasında ise Türkiye Emlak Kredi Bankası'na dönüşmüştür.

Cumhuriyet sonrası tasarruf sistemlerine örnek olarak ise Emniyet Sandığı gösterilebilir. 1930 yılında çıkarılan özel idare ve belediyelere tasarruf sandığı kurma yetkisi veren yasa ile oluşturulan Emniyet Sandığı, faizsiz bir sistem ile gayrimenkul ve taşıt finansmanı desteği sağlamıştır. Geniş kitlelere ulaşma anlamında başarılı olamayan bu sistemin benzerleri, Cumhuriyet'in sonraki yıllarında da görülmüş, fakat kayda değer etkiler yaratamamıştır. Bunlara örnek olarak Almanya'daki Yapı Tasarruf Sandığı sistemini baz alan Emlak Bankası'nın oluşturduğu çeşitli tasarruf sistemleri gösterilebilir. Daha çok devletin tasar-

rufları artırmaya yönelik politikalarının bir parçası olan bu sistemler Almanya'daki öncüsü kadar hem etkin hem de sürdürülebilir olamamıştır.

Dünyadaki tasarrufa dayalı finansman sistemlerinin faizsiz örneklerinin varlığı, çok uzun vadeli olmamıştır. Bu konuda son 30 yılda Türkiye'de ihtiyaçlar doğrultusunda oluşan tasarrufa dayalı finansman modelleri, faizsiz olmaları ve başarılı sonuçlar vermeleri açısından ilgi çekici ve örnek teşkil edicidir. Gerekli denetim ve kontrol mekanizmaları oluşturulduğu takdirde özgün bir sistem olarak dünyaya ihraç edilebilecek önemli bir model olma potansiyeli taşımaktadır.

BİREVİM GENEL MÜDÜRÜ AV. MAHİR ORAK:

Yasal mevzuatın hazırlanması, sistemi güçlendirecektir

RÖPORTAJ: YAHYA AYYILDIZ

Şu anda sektörde irili ufaklı ve matematiksel bir karşılığı olmayan birçok şirket var. Düzenlenecek mevzuat ve denetleme, bunların birçoğunu sektörden koparacaktır ve bu sonuç hem tabii hem de kaçınılmazdır.

Tasarrufa dayalı finans modeli nedir? Bu modelde ne gibi hizmetler sunulmaktadır?

Öncelikle tasarrufa dayalı finans sistemi, bizim uyguladığımız hali ile önemli bir finansal enstrümandır. Halihazırda belirli malların finansmanı için kullanılsa da önümüzdeki süreçte gelişerek finansman yelpazesini genişletecektir. Bu modelin ortaya çıkışı yüz yıldan daha eski bir tarihe dayanıyor. Sistemin ortaya çıkmasındaki temel mantık, birlikte bir finansman gücü oluşturmaktır. Örneğin günümüzde herhangi bir kişi ev almak istediğinde kolaylıkla kredi bulamamak gibi ciddi bir sorunla karşılaşılıyor. Bu hem kişilerin gelir seviyesinin düşüklüğünden hem de maliyetlerin yük-

sek olmasından kaynaklanıyor. Konut kredisi kullanımında bugün toplumun büyük bir kesimi kredibilite sorunlarından dolayı bankaların müşterisi olamıyor. Dar ve orta gelirli aileler ayda maksimum 1-2 bin lira tasarruf yapabiliyorsa, bugünkü sistem bu ailelerin kredi kullanmasına izin vermiyor. Tasarruf finans modeli ise dar gelirli ailelerin de gayrimenkul ve araç sahibi olmalarına olanak tanıyor ve bu nedenle çok yoğun ilgi görüyor.

Bu finansman yöntemi nasıl işliyor?

Tasarruf finans modelinde insanlar küçük tasarruflar yaparak ulaşmak istedikleri finansmana hızlı, kolay ve en uygun maliyetle ulaşabiliyorlar. Bu

sistemde mevcut ev alma yollarından hizmet alamayan, almakta zorlanan ya da almak istemeyen kişilerin ihtiyaçlarına çözüm olmaya yönelik yöntemler sunuluyor. Diyelim ki mevcut ev alma yollarından hizmet almadınız ya da alamadınız ve kendiniz tasarruf yapmaya karar verdiniz. Kiranızı ve diğer tüm ödemelerinizi yaptıktan sonra ailece her ay 1.000 TL tasarruf edebiliyorsunuz. 100 bin TL değerinde bir ev alabilmek için 100 ay beklemeniz gerekecektir. Tasarruf finans modelimiz tam bu noktada devreye giriyor. Birlikte tasarruf yapmanıza olanak sağlayarak bu bekleme süresini kısaltıyor. Dolayısıyla hızlı, kolay ve ekonomik şekilde ev sahibi olunuyor. Bu model; ev, arsa, iş yeri başta olmak üzere her türlü gayrimenkulün yanı sıra taşıt, eğitim, tatil vb. konularda ihtiyaç duyulan finansmanı sağlıyor.

Bu sistemin diğer finansman modellerine göre ne gibi avantajları bulunmaktadır?

Tasarruf finans modelini diğer finansman modellerinden ayıran belirgin farkları şöyle sıralayabiliriz: Önce-

likle bu model tamamen insanı merkeze koyar. Yapılan tüm çalışmalar insan merkezli ve insan yararına gerçekleştirilir. Bunun dışında faiz, vade farkı gibi ek maliyetler bu modelde bulunmaz. Tasarruf sahipleri peşinat verip vermeyeceğine, aylık ne kadar tasarruf yapacağına kendisi karar verir. Suni bir ödeme dayatması içermediği için tasarruf sahiplerinin gerçek alım güçlerine uygun ve doğal bir finansman imkanı sağlar.

Bu sektörde kaç firma faaliyet göstermektedir? Sektörün hacmi hangi boyuttadır?

Büyükliklerini dikkate almazsak 20 civarı şirket bu sektörde faaliyet göstermektedir. Bu şirketlerin bir kısmı ulusal bir kısmı ise yerel işletmeler şeklinde örgütlenmiş vaziyettedir. Sektörün büyüklüğü için aylık imzalanan sözleşme adedi baz alınarak bir ölçüm yapılıyor. Sektörün ortak bir veri tabanı olmamasına rağmen, şir-

ket bazlı açıklamaları topladığımızda, bu ölçü birimine göre şu anki toplam büyüklük, aylık ortalama 20 bin civarı yeni sözleşmedir. Birevim özelinde ise bu miktar 6 bin seviyelerindedir. Bu veriyi farklı bir açıdan ele alırsak, her ay sektörün yaptığı teslimat adedi, 5 bin seviyelerindedir. Yani her ay 5 bin civarında tasarruf sahibi ev veya araba sahibi olmaktadır. Bu ise 500 milyon TL'ye tekabül etmektedir. Yani 500 milyon TL civarında bir ciro elde edilmektedir.

Peki, sözleşme sayısı 20 bin iken teslimat sayısı niçin 5 binde kalıyor?

Farkın oluşmasında üç faktör rol oynamaktadır: Birincisi, ilk dönemdeki müşteri sayısı ile şirketin büyümesiyle artan müşteri sayısı arasındaki farktır. Dolayısıyla sözleşme yapıldığı dönemde 5 bin kişi varsa bugün daha fazla müşteri var. İlk dönemkilerin teslim tarihleri daha yeni geldiği ve

yeni müşterilerin ise daha teslim tarihlerine vakit olduğu için farkın olması kaçınılmaz. Mesela seneye aylık 15 bin teslim öngörüyoruz. İkincisi ise her müşterinin talep ettiği vade tarihi aynı olmuyor. Örneğin bugün 10 müşteri sözleşme imzaladıysa kimi 10 ay vade, kimi 20 ay vade, kimi ise 36 ay vade yapıyor. Dolayısıyla sözleşme sayısı 10 iken teslim tarihleri farklı olduğu için aynı teslim sayısı olmuyor. Üçüncü etken olarak ise sözleşme yapan her müşteri vadesini bekleyip evi ya da arabayı teslim almayabiliyor. Sistemde katılımcıların dilediği zaman birikimini alma imkanı olduğu için bu birikimini başka bir ihtiyacı için vade dolmadan çekebiliyor, yani sistemi sadece parasını biriktirmek, tasarruf etmek için kullanabiliyor.

Sektörün yasal bir boyutu var mı?

Sektörde faaliyet gösteren şirketler Türk Ticaret Kanunu esaslarına

göre kurulmuş, faaliyetlerini Türk Ticaret Kanunu, Türk Borçlar Kanunu ve diğer yasal mevzuata göre yürüten anonim şirketlerdir. Ancak bütün dünyada parasal fonları yöneten şirketler özel kanunlarla düzenlenerek faaliyetleri özel olarak denetim altına alınmaktadır. Bu manada sektörün henüz özel bir kanunu bulunmamaktadır. Henüz diyorum çünkü halihazırda BDDK tarafından yürütülen bir kanunlaştırma süreci devam etmektedir. Yakın zamanda bu kanunun çıkacağı resmi kanallarca tarafımıza bildirilmiştir. Halihazırda uygulamalara teknik ve yasal düzenlemeler çerçevesinde bakıldığında, sektör firmaları aslında finansal hizmetler sunmaktadır ve bu yönüyle finans sektörü düzenlemelerinin kapsamında faaliyet yürütmektedir. Ancak bu sistemin sağlıklı ve sürdürülebilir bir şekilde uygulanabilmesi ve yaşanan konut-araç finansmanı sıkıntısına sağlıklı ve uzun vadeli bir çözüm olabilmesi, konut-araç ihtiyacını bu sektör aracılığı ile gidermek isteyenlerin güven duygusunun tahkim edilebilmesi için sektöre has bir yasal düzenlemenin aciliyetle ihdas edilmesi gerekmektedir. Bunun esasen kamunun zarar görmesini engelleyecek şekilde eksiksiz olarak oluşturulması lazım. Çünkü sektöre has yasal bir düzenleme yapılmadığı sürece, halihazırda 20'yi bulan tasarruf finans modelini tatbik eden şirket sayısı artış gösterebilecek ve sektöre yansımaları menfi olabilecektir.

Daha önce Kombassan, Yimpaş gibi çok ortaklı şirketler

toplumdan büyük bir teveccüh görmüş, ancak çeşitli sebeplerle önu kesilmişti. Bugün de tasarrufa dayalı finans modelinin benzeri bir akıbeta uğrama riski var mı?

Bugün yasal mevzuat tek başına yeterli değil, yasal mevzuatla birlikte denetleyici kurumlar da devrede olmalı. Denetleyici kurumlar ile denetleme yapılırsa mağduriyetlerin önüne geçilebilir. Şu anda sektörde irili ufaklı ve matematiksel bir karşılığı olmayan birçok şirket var. Düzenlenecek mevzuat ve denetleme, bunların birçoğunu sektörden koparacaktır ve bu sonuç hem tabii hem de kaçınılmazdır. Ama sistemini oturtmuş, bağımsız denetçilerle kendi denetimlerini yapan ve BDDK ile bunları paylaşan şirketler bu süreçten güçlenerek ve topluma güven vererek çıkacaktır. Katılımcılardan topladığımız tasarrufları bir banka hesabında tutuyor ve onu başka bir şekilde değerlendirmiyoruz. Sözleşmede peşinen aldığımız organizasyon bedeli ile masraf ve şirket yönetim giderlerini karşılıyoruz. Müşterilerimizin tasarruflarına hiçbir şekilde müdahale etmiyor, iç denetimimizi düzenli olarak bağımsız denetçilere yaptırıyor ve bunu kamuoyuyla paylaşıyoruz. Bu konuda dikkatli olanlar o vahim akıbeti yaşamayacaktır.

Türkiye’de ilk kez Sosyal Finans Zirvesi düzenlendi. Bu zirveyle ne amaçlanmıştır?

Finans sektörünü ulusal ve uluslararası düzlemde çok iyi tanıyan yerli ve yabancı uzmanlar ile Bakanlık dü-

zeyindeki bürokratların katılımı sağlanarak “Türkiye Tasarruflarıyla Güçleniyor” sloganıyla 10 Mart 2020’de Sosyal Finans Zirvesi, Birevim tarafından tertip edildi. Bu Zirve’de doğrudan Hazine ve Maliye Bakan Yardımcısı Nurettin Nebati Bey tarafından tıpkı Almanya’da yer alan Tasarruf Sandıklarına benzer şekilde yasal mevzuat altyapısının oluşturulmaya çalışıldığı bilgisi verildi. Birevim olarak Sosyal Finans Zirvesi’ni organize etmemizdeki en büyük nedenlerden biri de Almanya’daki Tasarruf Sandıklarında olduğu gibi Türkiye’de de en kısa sürede sistemin yasal bir zemine oturtulmasını sağlamaktır. Nitekim bu arzumuzdandır ki zirvede Almanya Tasarruf Sandıkları Birliği Başkanı Sayın Christian König özel olarak davet edilmiş ve deneyimlerini paylaşması istenmiştir.

Sistemde katılımcılar için yasal güvenceler var mı?

Bu modelde tasarruf sahipleri, aldıkları finansmana karşılık uygun nitelikte bir taşınmazı veya taşınırı, ipotek-rehin tesis edilebilmesi için firmaya güvence olarak sunmaktadır. Tasarruf grubu içinde ödeme zamanı veya kullanılan yaygın tabirle teslimat zamanı gelen müşteriye ödenen ev veya araç bedeli, rehin ve ipotek gibi yöntemlerle teminat altına alınarak diğer müşterilerin tasarrufları korunmaktadır. Halihazırda müşterilerin almış olduğu ev veya araç üzerinde diğer müşterilerin tasarruflarını koruyacak nitelikte şerhler bulunduğundan her bir müşterinin tasarrufu bihakkin korunmaktadır. Hukukun temel ilkele-

rinden olan “Beraat-i zimmet asıldır”, yani asıl olan masumluktur, iyi olmaktır mealindeki ilkedden hareketle her bir müşterimizi iyi, doğru ve dürüst olarak kabul etmekle ve onlara güvenmekle beraber, yine de taşınır veya taşınmazlar üzerinde kurduğumuz şerhlerle üzerimize düşen tedbirleri tüm müşterilerimizin menfaatini korumak adına almış bulunmaktayız. Tüm bunların yanı sıra tasarruf grubunda yer alan müşterilerin yapmış olduğu ödemeler, bankaların vadesiz mevduat hesaplarında bulunmakta ve müşteri ile yapılan sözleşmeye bağlılık kuralı gereği hiçbir şekilde herhangi bir ticari amaç için veya nemalandırma amacıyla kullanılmamaktadır. Müşterilerin yapmış olduğu ödemeler sadece müşterilere teslimat amaçlı olarak kullanılmaktadır. Birevim’in ilkesel ve örnek tutumunun sağladığı bu olanak nedeniyle şirketin batık riskinin oluşması söz konusu olmayacak ve tüm katılımcı tasarruf sahiplerinin hakları korunmuş olacaktır.

Sektörün karşılaştığı sıkıntı ve zorluklar nelerdir? Bunların aşılması için ne gibi adımlar atılabilir?

Öncelikle tasarruf sahipleri ile finans şirketleri arasında akdedilen sui generis nitelikteki tasarruf sözleşmesi kapsamında finansman tutarı teslim edilirken akabinde güvence yöntemlerinden olan ipotek veya rehin yoluna başvurulmakta, ancak bu noktada bankalara sağlanan olanaklardan yararlandırılmamaktayız. Nitekim tasarruf sahiplerine verilen finansman tutarını teminat altına almak için baş-

.....

Sektörün karşılaştığı zorlukların aşılabilmesi için tıpkı bankalar ve finans kurumları gibi harçlardan muafiyet getirilmesi, bankalara tanınan e-ipotek ve e-rehin imkanlarının sağlanması ve bunun yanı sıra Almanya’daki tasarruf sandıklarında olduğu gibi yasal bir mevzuat ile tüm tasarruf sahiplerine ulaşılabilmesi sağlanmalıdır.

.....

vurulan ipotek, ticari hayatta sıklıkla başvuru bir teminat yolu olup ipotekli taşınmaz sayesinde alacaklı, alacağını alamadığı durumlarda gayrimenkulün satışını isteyerek kendisini bir nevi güvence altına almış olmaktadır. Bahse konu ipotek işlemi ise alelade bir sözleşme ile kurulamıyor olup tapu siciline tescil edilmelidir ve tapu dairelerinde yapılan her türlü işlemin harca tabi olduğu düşünüldüğünde tasarruf sahibi için maddi külfetler ortaya çıkabilmektedir. Oysaki bankalar veya finans kurumları müşterilerine verdikleri krediler neticesinde başvurdukları güvence yöntemleri için yaptıkları bu işlemlerin tamamında Harçlar Kanunu, Damga Vergisi Kanunu ve sair yasal mevzuat ile harçlardan muaf tutulmuşlardır. Bu muafiyet bankalar için tanınmışken tasarruf finans sektörüne harçlardan muafiyet tanınmadığından tapu harcı, damga vergisi ve döner sermaye ile karşı karşıya kalınabilmekte ve bu durum da tasarruf sahiplerine külfet olabilmek-

tedir. Bu nedenle sektörün karşılaştığı bu zorluğun aşılabilmesi için tasarruf sahipleri ile yapılacak bu minvaldeki işlemlerin tesisinde de tıpkı bankalar gibi harç ve damga vergilerinden muafiyet tanınarak vatandaşa hizmet ulaştırabilmenin yolları açılmalıdır.

Bunun dışında bankalara veya finans kurumlarına tanınan bir diğer ayrıcalık da tapu dairelerine gitmelerine lüzum kalmaksızın elektronik ipotek (e-ipotek) ya da araçlar üzerinde e-rehin yapabilmeye kolaylığının sağlanmış olmasıdır. Bankalara tanınan bu pratik fayda, sektördeki firmaların işlemleri için tanınmadığından işlemler hızlı bir şekilde yapılamamakta ve tasarruf sahiplerinin finansmanlarına daha hızlı ve kolay bir şekilde ulaşması engellenmektedir. Öte yandan tapular nezdinde yaşanan işlemlerin çok ağır ilerlemesi ve bürokratik işlemlerin çokluğu, gerçekleştirilen teslimat sayısının güvenceye alınmasının önündeki engellerdir. Bu açıdan sektörün karşılaştığı bu zorluğun aşılabilmesi için tıpkı bankalar gibi harçlardan muafiyet getirilmesi, bankalara tanınan e-ipotek ve e-rehin imkanlarının sağlanması ve bunun yanı sıra Almanya’daki tasarruf sandıklarında olduğu gibi yasal bir mevzuat ile tüm tasarruf sahiplerine ulaşılabilmesi sağlanmalıdır. Bunların yapılması sistemi güçlendirecek ve katılımcıların daha elverişli ve güvenli koşullarda finansmana ulaşmalarını sağlayacaktır.

Yaptığınızı açıklamalar için teşekkür ediyorum.

Ben teşekkür ederim.

Sektörün **kendine has** bir yasal düzenlemeye ihtiyacı var

AV. RAMAZAN TEKEŞ

TASARRUFA Dayalı Finansman sektöründe faaliyet gösteren şirketler Türk Ticaret Kanunu esaslarına göre kurulmuş, faaliyetlerini Türk Ticaret Kanunu, Türk Borçlar Kanunu ve diğer yasal mevzuata göre yürüten Anonim Şirketlerdir. Sektörün tabi olacağı bir mevzuat çalışması olduğunu biliyoruz ancak hali hazırda örneğin bankacılık faaliyetlerinin tabi olduğu 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu gibi özel bir kanun bulunmamaktadır.

Halihazırdaki uygulamalara teknik ve yasal düzenlemeler çerçevesinde bakıldığında, sektör firmaları aslında finansal hizmetler vermektedir ve bu yönüyle finans sektörü düzenlemelerinin kapsamında faaliyet yürütmeleri gerekmektedir. Fakat şirketler finans şirketi kapsamında dışındaki bira kıldıklarından ayrıca özel bir kanuna tabi tutulmadıklarından Tasarru fa Dayalı Finans sektöründe yer alan şirketlerin mevcut uygulamalarını bir gölge bankacılık uygulaması olarak kabul etmek mümkündür. Ancak bu sistemin sağlıklı ve sürdürülebilir bir şekilde uygulanabilmesi, yaşanan konut/araç finansmanı sıkıntısına sağlıklı ve uzun vadeli bir çözüm olabilmesi, toplum nezdinde güven duygusunun tahkim edilebilmesi için sektöre has bir yasal düzenlemenin acil

olarak ihdas edilmesi gerekmektedir. Bu esasen kamuoyunun sektöre güveni ve yine kamuoyunun zarar görmemesi için elzemdir. Çünkü sektöre has yasal bir düzenleme yapılmadığı sürece, hali hazırda 20'yi bulan tasarruf finans modelini tatbik eden şirket sayısı artış gösterebilecek ve aksi bir durumda sektöre yansımaları menfi sonuçlar doğuracaktır.

Bu konuyla ilgili Almanya'da yer alan Tasarruf Sandıkları benzeri bir yasal mevzuat alt yapısının oluşturulmaya çalışıldığı, hatta bir kanun taslağının hazırlandığı ve kısa süre içinde meclise sunulacağı bilgisine vakıfız. Bununla birlikte yakın bir zamanda BDDK'nın sektörde faaliyet gösteren şirketleri denetime alması ve şirketleri incelemesi de sektöre has yasal bir düzenlemenin çok gecikmeden çıkacağını dair güçlü ipuçları olarak görülebilir.

Sektörde yer alan tasarruf sahipleri, sektörün devamlılığı için ve dolandırıcılık ve benzeri çeşitli menfi kaygıları bertaraf etmek için aldıkları finansmana karşılık uygun nitelikte bir taşınmaz veya taşınırı ipotek/rehin tesis ederek firmaya güvence sunmaktadırlar. Tüm bunların yanı sıra tasarruf grubunda yer alan müşterilerin yapmış olduğu ödemeler, ban-

kaların vadesiz mevduat hesaplarında bulunmakta ve müşteri ile yapılan sözleşmeye bağlılık kuralı gereği herhangi ticari bir amaç veya nemalandırma amacıyla kullanılmamaktadır. Müşterilerin yapmış olduğu ödemeler sadece müşterilere teslimat amaçlı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca tasarruf grubu içinde ödeme zamanı veya kullanılan yaygın tabirle teslimat zamanı gelen müşteriye ödenen ev veya araç bedeli rehin ve ipotek şerhleri ile teminat altına alınarak diğer müşterilerin tasarrufları korunmaktadır.

SEKTÖRÜN KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR

Sektördeki firmalar açısından hizmet alan kişilerin sektöre güven duygularının kazanılması çok güç olabilmektedir. Sektör temsilcileri hizmet alan kişi evini veya arabasını alana kadar sürekli güven tazelemek zorunda kalmaktadır. Bu anlamda sektörde hizmet veren şirketler güven duygusunu diri tutmak için ciddi bir mesai harcamaktalar.

Tasarruf sahipleri ile hizmet sunan şirketler arasında akdedilen "sui jeneris" nitelikteki tasarruf sözleşmesi kapsamında finansman tutarı teslim edilirken güvence yöntemlerinden olan ipotek veya rehin yoluna başvurulmaktadır. Ancak sektör temsilcileri bu noktada bankalara sağlanan pratik olanaklardan mahrum bırakıl-

maktadır. Nitekim tasarruf sahiplerine verilen finansman tutarını teminat altına almak için başvuru için ipotek; ticari hayatta sıklıkla başvuru için teminat yolu olup ipotekli taşınmaz sayesinde alacaklı, alacağını alamadığı durumlarda gayrimenkulün satışını isteyerek kendisini bir nevi güvence altına almış olmaktadır.

Bahse konu ipotek işlemi ise alelade bir sözleşme ile kurulamıyor olup tapu siciline tescil edilmelidir ve tapu dairelerinde yapılan her türlü işlemin harca tabi olduğu düşünüldüğünde tasarruf sahibi için zahmetli maddi külfetler ortaya çıkabilmektedir. Bankalar veya finans kurumları ise müşterilerine verdikleri krediler neticesinde başvurdukları güvence yöntemleri için yaptıkları bu işlemlerin tamamında Harç-

lar Kanunu, Damga Vergisi Kanunu ve diğer yasal mevzuatlar ile harçlardan muaf tutulmuşlardır. Bu nedenle tasarruf sahipleri ile yapılacak işlemlerin tesisinde tıpkı bankalar gibi harç ve damga vergilerinden muafiyet imkanı verilerek vatandaşa hizmeti ulaştırabilmenin yolları açılmalıdır.

Bunun dışında bankalara veya finans kurumlarına tanınan bir diğer ayrıcalık ise tapu dairelerine gitmelerine lüzum kalmaksızın elektronik ipotek (e-ipotek) yapılabilme ya da araçlar üzerinde elektronik rehin (e-rehin) koyabilme kolaylığının sağlanmış olmasıdır. Bankalara tanınan bu pratik imkan sektördeki firmaların işlemleri için tanınmadığından işlemler hızlı bir şekilde yapılamamakta ve tasarruf sahiplerinin finansmanlarına

daha hızlı ulaşması engellenmektedir. Bu süreçlere bürokratik aksaklıklar da eklendiğinde tasarruf sahibi kişilere yaşatılan zorluk farklı bir boyut kazanmaktadır.

Bu açıdan sektörün karşılaştığı bu zorluğun aşılabilmesi için tıpkı bankalar gibi harçlardan muafiyet getirilmesi, bankalara tanınan e-ipotek ve e-rehin imkanlarının verilmesi ve bunun yanı sıra Almanya'daki tasarruf sandıklarında olduğu gibi sektöre dirayet kazandıracak bir yasal mevzuat düzenlenmesi sadece sektör temsilcilerini büyük bir külfetten kurtarmakla kalmayacak tüm tasarruf sahiplerine de daha az maliyetli ve borç yükümlülüğünden öte tasarruf etme huzuru veren bir kazanım imkanı getirecektir.

Covid-19'un ekonomi-politiği

YAHYA AYYILDIZ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ DOKTORA ÖĞRENCİSİ

Salgının yol açtığı ekonomik bunalım, 2008 bankacılık krizini geride bıraktığı gibi artık 1929 Büyük Buhran'ıyla karşılaştırılmaya başlamıştır.

TARİHTE insanlığın kaderini değiştiren pek çok olay görülmüştür. Bunlar arasında savaşlar, teknolojik buluşlar, iklim değişiklikleri, ideolojiler, devrimler sayılabilir. Bütün bunların yanı sıra salgın hastalıklar da bu unsurlardan biridir. Yüzyıllar boyunca sıtma, çiçek, tifo, dizanteri gibi hastalıklardan kitlesel kırımlar meydana gelmiş, insan yaşamına yönelik en büyük tehdit kaynaklarından biri hastalıklar ve özellikle de salgınlar olmuştur. Salgın hastalıkların en bilineni ise vebadır. Modern zamanlarda artık rastlanmayan veba, 14. yüzyılda Avrupa nüfusunun üçte birinin ölümüne neden olmuş, ortaya çıkan nüfus yetersizliği emeğin değerini artırmış, serf diye adlandırılan yarı köle Avrupa çiftçisi kölelik zincirlerini kırmaya başlamış ve böylece Orta Çağ feodalite sisteminin yıkılmasının hazırlayıcılarının-

dan biri olmuştur.

Günlük hayatta herkesin karşılaştığı veya kimsenin yabancı olmadığı grip hastalığı, geçirdiği mutasyonla farklı varyasyonlar ortaya koymuş ve adeta modern bir vebaya dönüşmüştür. Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan ve Covid-19 diye adlandırılan salgın, 2019 yılının aralık ayından beri, bugünün gelişmiş teknolojisine ve yüzyılların birikimine karşın insanlığı yine aciz bırakmakta ve on binlerce insanın ölümüne, gündelik hayatın durmasına neden olabilmektedir.

Salgın kaynaklı ölümlerin ciddi boyutlara varması ve salgının henüz bütünüyle ortadan kaldırılamaması nedeniyle işin sağlık boyutu haklı olarak ön planda tutulmasına karşın "Mal, canın yongasıdır" sözündeki gibi her geçen gün işin ekonomik boyutu daha fazla ön plana çıkmaktadır.

Özellikle ekonomik maliyetin büyüklüğü, konunun dikkate alınmasını zorunlu kılmaktadır. Salgının yol açtığı ekonomik bunalım, 2008 bankacılık krizini geride bıraktığı gibi artık 1929 Büyük Buhran'ıyla karşılaştırılmaya başlamıştır.

BÜYÜK EKONOMİLERDEKİ HASAR

Covid-19'un etkilemediği neredeyse hiçbir ülke ve sektör kalmadı. Salgın, krizin ilk aşamasını oluşturan Çin'de tüm sektörleri ciddi şekilde vurdu. Ardından diğer ülkelere yayılarak dünya ekonomisini tarihte eşine az rastlanır bir krize soktu. Bunlar arasında ulaşım, otomotiv, enerji, metal, elektronik, bilgisayar ve gıda dışı perakende en çok darbeyi alan sektörler oldu. Söz konusu sektörlerde çalışan şirketler, borçları veya zaten zayıf olan kârlılıklarından dolayı likidite risklerine açık bir haldeydiler. Bu ikinci şok, enerji ve makine sektörünü zayıflatı. Krizin şu anki aşamasında küresel ekonomik döngüyle en bağlantılı sektörlerin iflas riski artmaktadır. Enerji, metal, makine ve otomotiv sektörleri listenin başında bulunmaktadır. Durumdan daha az

etkilenen ve daha dayanıklı sektörlerin arasındaysa telekom, ilaç ve BT hizmetlerinin olduğu söylenebilir.

İlk tahminlere göre “küresel sistemde muhtemelen katma değer faaliyetlerinin %30’u durdurulacak. Söz konusu kesintilerin yaklaşık 3 ay süreceğini ‘varsayarsak’ küresel hasılanın %7,5’i bu yıl kaybolacak. Nitekim hâlihazırda neredeyse hiçbir yatırım yapılmadığı ve ek kapasite bulunmadığı için küresel hasılanın daha da küçülmesi muhtemel gözüküyor. 2008-2009 yılında meydana gelen küresel ekonomik krizde gelişmiş ülkelerde gayri safi milli hasıllar %3,3 küçülmüştü. Salgın krizinde ise bu küçülme kabaca 2 kat daha fazla olacak.”

Dünyanın en büyük ekonomisi olan ABD’de göstergeler daha şimdiden ciddi düzeyde alarm verir boyutlara ulaşmış durumda. ABD’de ilk kez

.....
**İlk tahminlere göre
“küresel sistemde
muhtemelen katma değer
faaliyetlerinin %30’u
durdurulacak. Söz konusu
kesintilerin yaklaşık 3 ay
süreceğini ‘varsayarsak’
küresel hasılanın %7,5’i
bu yıl kaybolacak.**
.....

işsizlik maaşı talebinde bulunanların sayısı Nisan (2020) başında 3 milyon 341 bin kişi artarak 6 milyon 648 bine yükseldi. İşsizlik başvurularındaki rekor artışta, Covid-19 salgınına karşı alınan önlemler kapsamında iş yerlerinin kapatılması ve salgının iş gücü piyasasına etkisinin devam etmesi belirleyici oldu. ABD’de Mart ayında iş başvuruları 211 bin kişi seviyesindeyken bu rakam şu anda 30 kat arttı. Mart ayında 10 milyon Amerikalı yar-

dım için hükümete başvurdu. Krizle mücadelede ABD üç ayrı önlem paketi harekete geçirdi. Son ekonomik teşvik paketi ülkenin milli hasılasının neredeyse %10’unu oluşturmaktadır.

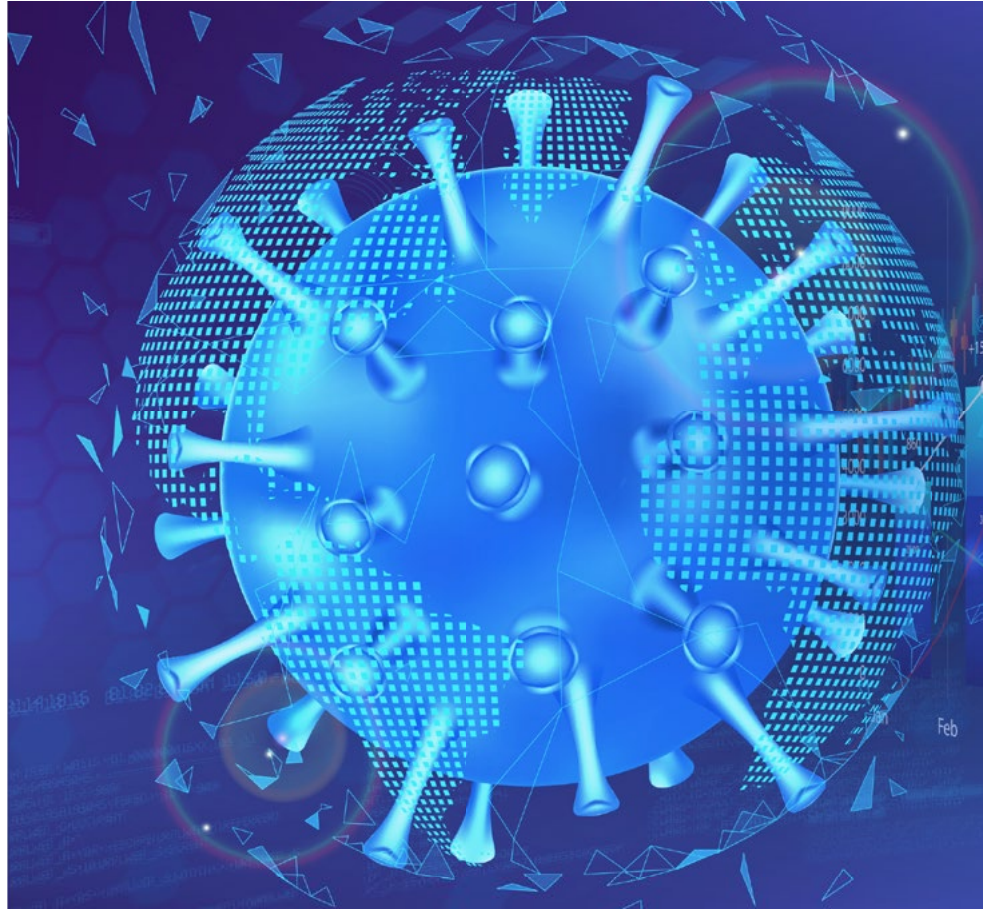
Dünyanın bir başka büyük ekonomisi olan Avrupa Birliği ise ekonominin yanı sıra siyasi bir krize de sürüklenmiş durumda. Göçmen krizinde sınırlarını kapatarak katı önlemler alan Avrupa Birliği, AB değerleri iddiasından ödün vermişti. Birlik, Covid-19 krizinde ise İtalya ve İspanya gibi salgından ağır bir şekilde etkilenen ülkeleri yalnız bırakmakla suçlandı. Nitekim AB Komisyonu Başkanı Leyen, AB’nin İtalya ile başlangıçta yeterince dayanışma göstermediğini kabul ederek özür diledi. Birlik içinde üye ülkeler arasında sağlık sektöründeki koordinasyon eksikliği, mali destek girişimlerindeki uzlaşmazlık ve

.....
Türkiye’de 4,4 milyon aileye bin TL’lik doğrudan gelir yardımı yapılmakta, ücretsiz izne çıkarılan çalışanlara brüt asgari ücretin yüzde 60’ı oranında Kısa Çalışma Ödeneği verilmekte, bunların yanı sıra diğer kanallardan çeşitli yardımlarla gelir desteği sağlanmaktadır.
 .....

tek taraflı sınır kapatmaları, Covid-19 sürecinde yeni sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

AB, 8 Nisan 2020’deki toplantısında Covid-19’un etkilerine karşı ortak ekonomik program geliştirmek konusunda bir kez daha anlaşamadı. Birliğin amacı çalışanları, şirketleri ve ülkeleri Covid-19’un ekonomik etkilerinden koruyacak güçlü bir kurtarma programı belirlemektir. Bu amaçla istihdamı korumak için 100 milyar euroluk yeni ücret destek programı kurulması, Avrupa Yatırım Bankası’nın (EIB) şirketlere 200 milyar euroluk kredi garantisi sağlaması, Euro Bölgesi ülkelerine mali destek sağlamak için kurulan Avrupa İstikrar Mekanizması’nın (ESM) ülkelere 240 milyar euroluk kaynak aktarması ile salgının neden olduğu zararı gidermek için uygulanan politikaların finansmanı için ortak borç enstrümanı (Koronabono) kurulması gibi farklı başlıklar görüşülmüştü. Fakat AB üye devletleri krizin ekonomik boyutuyla ortak mücadele konusunda yine anlaşamazken, Birlik uluslararası kriz-

lerde oldukça ağır kaldığı için eleştirilmektedir.

AB, Çin ve ABD’de salgını önlemeye yönelik alınan her bir aylık önlemlerin küresel olarak 538 milyar dolarlık ihracat zararına neden olduğu tahmin edilmektedir. Başlangıçta sadece Çin merkezli olan evden çıkma yasağı önlemleri, kısa süre içinde küresel mal ve hizmet ticareti ve üretim tedarik zincirlerini bozan şok dalgalarına yol açtı. Tüm dünyada eve çıkma yasakları uygulandığından, ticaretin 2020’de karantinede kalacağı söylenebilir.

TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ MUHTEMEL KAYIPLAR

Salgının Türkiye ekonomisine etkisi, diğer ülkelere göre çok da farklı bir görünüm arz etmemektedir. Gerçi sa-

dece Türkiye değil, salgından benzeri ölçülerde etkilenen bütün ülkeler, aynı duruma karşı karşıyadır. Covid-19 tedbirlerinden doğrudan etkilenen sektörlerin çoğu, düşük ücretli işçi çalıştıran küçük iş yerlerinden oluşmaktadır. Bu nedenle bu sektörlerdeki daralma, yoksulluğu da maalesef hızla artıracak. Gelir ve talepteki düşüş ise hemen hemen tüm sektörlerde ciddi daralmalara yol açacak.

Salgının Türkiye ekonomisine etkisi, iki grupta incelenebilir. Bunlar Covid-19 tedbirleri kapsamında faaliyeti “kısıtlanan sektörler” ve “diğer sektörler”. Kısıtlanan sektörler idari tedbirler nedeniyle faaliyeti durdurulan veya büyük ölçüde azaltılan hava yolu taşımacılığı, konaklama, lo-

kanta, seyahat, perakende ticaret, gönüllü kuruluşlar gibi sektörleri kapsamaktadır.

Yaklaşık 850 milyar dolarlık GSMH'nın üretildiği 2017 yılının verileri kullanılırsa salgın öncesinde kısıtlanan sektörlerde 7,3 milyon kişi çalışıyordu ve bu sektörlerde 204 milyar dolarlık katma değer üretilmişti. Bu katma değer; işçiler (ücret geliri 60 milyar dolar), işyerleri (firma ve serbest meslek sahipleri geliri 98 milyar dolar) ve devlet (KDV ve özel tüketim vergisi 60 milyar dolar) arasında paylaşıldı. (İşçiler ve işyerleri daha sonra gelirlerinin bir kısmını devlete gelir vergisi olarak ödedi.) Diğer sektörlerde çalışan 20,9 milyon kişi ise 647 milyar dolarlık katma değer üretti.

Covid-19 tedbirleri sonucu kısıtlanan sektörlerin üretimi büyük ölçüde kesilmiştir. Bu sektörlerde üretim muhtemelen %46 azalacak ve istihdam da aynı oranda azalırsa 3,4 milyon kişi işsiz kalacaktır. Kısıtlanan sektörlerde üretimin düşmesi, diğer sektörlerden olan talebi azalttığı için, diğer sektörlerin de üretimi düşecektir. Gelirlerin düşmesi ve çalışan sayısının azalması, talebi daraltacak ve sonuçta diğer sektörlerde de üretim ve gelir kayıpları yaşanacaktır. Tahminlere göre diğer sektörlerin üretimindeki daralma %16 olabilir (yıllık bazda 107 milyar dolar) ve 3,3 milyon kişi daha işinden olacak ve işsizlik oranı muhtemelen %28'e çıkacaktır.

Ancak bu sonuçlar, hükümetin

tedbir almaması durumunda geçerli olacaktır. Bilindiği gibi 4,4 milyon aileye bin TL'lik doğrudan gelir yardımı yapılmakta, ücretsiz izne çıkarılan çalışanlara brüt asgari ücretin yüzde 60'ı oranında Kısa Çalışma Ödeneği verilmekte, bunların yanı sıra diğer kanallardan çeşitli yardımlarla gelir desteği sağlanmaktadır. Ayrıca Merkez Bankası'nın ve kamu bankalarının kredi desteği ve piyasa genişletici önlemleri, ekonomik daralmayı azaltıcı bir rol oynamaktadır.

Bu politikalarla hem Covid-19 tedbirlerinden doğrudan ve çok ciddi şekilde etkilenen kesimler desteklenmiş olmakta hem bu kesimlerin tüketimi devam edeceği için diğer sektörlerdeki kayıplar azaltılmakta

hem de iş sürekliliği sağlandığı için krizden çıkış süreci hızlandırılmaktadır. Bu tedbirler salgının olumsuz ekonomik etkisinin önemli bir kısmını telafi edecektir. Bu koşullarda Türkiye ekonomisinin 2020 yılı büyümesinin ekside gerçekleşeceği tahmin edilmektedir, ancak bunun ABD ve Avrupa'ya göre daha düşük olacağı da anlaşılmaktadır.

KÜRESEL TEDBİRLER

Benzeri önlemler dünyanın diğer ülkeleri tarafından da uygulanmaktadır. Örneğin Çin'de Şubat başından beri açık piyasa işlemleri, orta vadeli borç verme kolaylıkları ve mevduat munzam karşılığı oranlarında indirimlerle çok çeşitli şekillerde toplam 360 milyar dolarlık likidite enjeksiyonu sağlandı. Ana kredi oranı 10 baz puan düşürüldü ve bankalardan ihtiyaç halindeki şirketlere avantajlı kredi koşulları sağlamaları istendi. Mali politikalar kanadında yerel hükümetlere tahvil ihracını arttırabilmeleri için izin verildi. Ayrıca bu sene şirketler üzerindeki vergilerde ve sosyal güvenlik ödemelerinde indirimlerle yaklaşık 200 milyar dolar kaynak aktarılacağı tahmin edilmektedir. Genel olarak bakıldığında Çin'in 2020 yılı mali destek paketi büyüklüğünün GSYH'nin %4,4'üne ulaşacağı öngörülmektedir.

Avrupa'da sadece Euro Bölgesi için hükümetler 1 trilyon euroluk kamu garantileri sağlamaktadır. Örneğin Almanya 500 milyar, Fransa 300 milyar, İspanya 100 milyar euro destek sunmaktadır. Bu kaynakların hepsi şirket iflaslarında ani bir artış yaşanmasını önlemek için. Bütçe har-

camalarında da toplam 250 milyar euroyu geçen artış var. Alınan önlemler arasında borçların ertelenebilmesi, kısmi işsizlik ve ulusal kamu bankaları tarafından sağlanan destekler yer alıyor. AMB (Avrupa Merkez Bankası) parasal genişleme kapsamında yaptığı aylık 20 milyar euro değerindeki satın alımlara ve bir defalığına olmak üzere 120 milyar euroluk ek satın alma önlemi eklemiştir. AMB bunlara ek olarak 750 milyar euro değerinde yeni bir Salgın Acil Satın Alma Programı (PEPP) uygulamaya koydu. Böylece AMB'nin sene sonuna kadar yapacağı alımların toplamı 1,1 trilyon euroya ulaşarak tahvil satın alımlarındaki sınırlar kaldırılmış oldu.

ABD ise 2 trilyon dolarlık (GSYH'nin %10'u) bir mali paket açıkladı. Paket, hane halkına nakit yardımları yanında, garantili ücretli hastalık izni, gıda yardımı, kurumsal kredi garantileri, kredi kolaylıkları, gelir vergisi ötelemeleri ve altyapı ve sağlık harcamalarını içeriyor. Fed faiz oranlarını 0-0,25 baz puan aralığına düşürdü ve likidite sorunlarına yönelik olarak 700 milyar dolarlık yeni menkul kıymet alımları ve repo operasyonları yoluyla 1,5 trilyon dolarlık likidite enjeksiyonları açıkladı.

UZAYAN KRİZ VE L ŞEKLİNDE TOPARLANMA

2020 yılının ilk yarısında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğunu kapsayan keskin bir küresel resesyon bekleniyor. Muhtemelen bunu U şeklinde bir toparlanma takip edecektir. AMB'nin 1,1 trilyon euroluk ve Fed'in 1,5 milyar dolarlık likidite

imkanlarından tutun da dünya çapında sağlanan iş-dostu mali desteklere kadar her şey nakit akış krizini atlatacak, daha derin bir likidite krizini önlemek ve ekonomiyi korumak için yapılıyor. Ancak, Çin örneğinden yola çıkarak salgını önlemek için alınan bir aylık önlemlerin her bir ekonomide %20 ila %30 arası şok yaratacak maliyetleri olabilir. Salgının tek bir çeyrekte küresel ticaret üzerinde yarattığı zararın maliyeti de 1064 milyar dolar olacaktır, çünkü AB ve ABD çok sıkı sınır yasakları da dahil ciddi tecrit önlemleri alıyor. Beklendiği gibi toparlanma 2020 yılının ikinci yarısında başlarsa bu düzelme şokla orantılı olacak ama geçici bir ani aşırı enflasyonla birlikte gelecektir.

Yukarıda bahsedilen sonuçların iyimser senaryo olduğu söylenebilir. Senaryoların daha kötüsü ise salgının 12-18 ay sürecek olması ve virüsün yeniden ortaya çıktığı bir sağlık krizi ihtimalidir. Bu senaryo, sınırların kapalı kalmaya devam etmesi ve yerel çapta aralıklı tecrit önlemlerinin sürmesi anlamına gelir. Böyle bir durumda toparlanma U değil L şeklinde gerçekleşerek parasallaşma ve sistematik hisse senedi/kredi/likidite sorunları oluşturabilir. Ayrıca bu durumda politika yapıcıların artan doğrudan müdahalelerinden dolayı piyasalar refleks işlevlerini yıllarca kaybedebilir ve ekonominin motorlarını kendi kendine yeniden çalıştırması zorlaşabilir.

Böyle bir senaryoda aşağı yönlü riskler artmaya devam edecektir. Mal ve hisse senedi piyasalarında fiyatlar da keskin bir düşüş, likidite ve kredi sorunlarını beraberinde getirebilir ve

2008-2009 döneminde olduğu gibi küresel ekonominin temel zayıflıkları ortaya çıkar. Böyle bir senaryoda 2020 yılında Euro Bölgesi ile ABD'nin GS-YH'si %10-15 civarında küçülebilir.

HİÇBİR ŞEY ESKİSİ GİBİ OLMAYACAK

14. yüzyılda veba salgını Avrupa'nın siyasi-toplumsal sisteminin temellerini nasıl yerinden oynattıysa ve 1929 Ekonomik Buhranı ekonomi anlayışını ve politikalarını Keynesçilik diye adlandırılan politikalar doğrultusunda nasıl değiştirdiyse Covid-19 da benzeri etkilere yol açabilir.

Öncelikle Covid-19 krizi, sağlık yatırımlarına bakışımızı, ekonomi anlayışımızı, Çin'in yumuşak gücüyle ilgili değerlendirmelerimizi ve küreselleşmeye yaklaşımımızı kesinlikle değiştirecektir. Yaşamı tehdit edici olaylar için tasarrufta bulunma şekillerimizi gözden geçirmemize neden olacaktır.

Stephen Walt küresel siyasette, Covid-19 salgınının güç ve nüfuzun, Batı'dan Doğu'ya kayışını hızlandıracağını, milliyetçiliği pekiştireceğini ve daha az hür bir dünya doğuracağını

.....
Kısıtlamaların kontrolü sırasında 65 yaş üstü kişilerin yasaklamalara uyup uymadığının cep telefonu sinyalleri üzerinden takip edilmesi, devlet kontrolünün hangi noktalara uzanabileceğinin ip uçlarını vermektedir. Big Brother, artık bir ütopya değil!
.....

vurgularken Chatham House Başkanı Robin Niblett ise küreselleşmenin karşılıklı fayda sağlayacağı fikrine geri dönülmesinin artık muhtemel olmadığını ifade ediyor.

Küreselleşme bir kez daha ciddi bir darbe almış olacak. ABD, Çin menşeli jenerik ilaçlara olan bağımlılığını azaltmayı planladığını çoktan duyurdu. Sınırları yeniden kurmaya ve mal ve insan geçişlerinde kontrolü arttırmaya yönelik söylemler çoğaldı. Önce ABD'nin Çin ile tırmandırdığı ticari savaş ve sonra da ölümcül bir virüsün ortaya çıkması ve tüm bunların

iki yıldan kısa bir sürede gerçekleşmesi nedeniyle şirketlere üretim zincirlerini kısaltmak cazip gelebilir.

Covid-19 salgınının ilk başladığı ama salgına da ilk önce son veren ve sonrasında diğer ülkelere olan cömertliğiyle öne çıkan Çin'in yumuşak gücü, bu salgın sonrasında artabilir. Salgını kontrol ederek ekonomik faaliyetlerini başarılı bir şekilde yeniden canlandırın ve şimdi de Avrupa ve ABD'ye yardım ve deneyimlerini sunan Çin'in etkisi büyüyebilir.

Bununla birlikte Şevket Pamuk'un da belirttiği gibi toplumsal ve bireysel hayatımızda devletin rolü daha fazla artacaktır. Bu durumu hastaneler özelinde görmek mümkündür. Salgın sırasında özel hastaneler adeta buhar olup uçtular. Salgına karşı canla başla mücadele eden, sadece devlet hastaneleri ve oradaki sağlık çalışanlarıydı. Ayrıca kısıtlamaların kontrolü sırasında 65 yaş üstü kişilerin yasaklamalara uyup uymadığının cep telefonu sinyalleri üzerinden takip edilmesi, devlet kontrolünün hangi noktalara uzanabileceğinin ip uçlarını vermektedir. Big Brother, artık bir ütopya değil!

İŞLETMELERDE RISK YÖNETİM SEMİNERİNDE 2020 Ulusal Risk Raporu değerlendirildi

İŞLETMELERDE Risk Yönetim Semineri, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi-Risk ve Denetim Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Davut Pehlivanlı'nın sunumlarıyla 13 Şubat Perşembe günü 19.00-21.00 saatleri arasında dernek merkezinde İGIAD üyesi iş insanlarının katılımıyla yapıldı. Toplantının açılış konuşmasını İGIAD Başkanı Ayhan Karahan gerçekleştirdi.

2020 Ulusal Risk Raporunu katılımcılar ile paylaşan Prof. Dr. Davut Pehlivanlı seminerde; işletmelerde risk yönetimi, alacak riski yönetimi, işletmelerde finans yönetimi, işletmelerde maliyet yönetimi ve kârlılık, işletme-

lerde stok yönetimi, işletmelerde mali tabloların değerlendirilmesi konularına değindi. Pehlivanlı ayrıca seminerde risk endeksinin önemine vurgu yaparak, "Şu aralar işletmelerde risk endeksi üzerine çalışıyoruz. Risk endeksi gibi katsayılar bazı problemleri bize birkaç ay öncesinden haber verebiliyor. Bu sistem Japonya'da 1850'li yıllarda başlayarak 1930'lu yıllarda KGF (Kredi Garanti Fonu) adıyla resmi olarak kuruldu." dedi.

RİSKİNİ YÖNETEMEYEN, KRİZİ YÖNETMEK ZORUNDA KALIR

2019 yılında dünyada meydana gelen kritik olaylar şunlardır: Brexit süre-

ci, deprem, sel ve diğer doğal afetler, DAES terörü, Venezuela iç siyasetine dış müdahaleler ve ekonomik kuşatma, en son Polonya örneğinde görüldüğü üzere ülkelerin Merkez Bankalarına ait olup İngiltere'de tutulan altın rezervlerinin transferi, Suudi gazeteci Cemal Kaşıkçı cinayeti, Myanmar'da Arakan halkına yönelik hak ihlalleri, Hindistan ve Pakistan arasındaki gerginlik, Fransa'da sarı yeleklilerin eylemleri, Türkiye'nin Rusya'dan S-400 hava savunma sistemleri alması, Yeni Zelanda'nın Christchurch kentindeki iki camiye terör saldırısı, Çin hükümetinin Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki hak ihlalleri, Sudan'da iç karışıklık, ABD ile Çin

ve diğer ülkeler arasındaki vergi tarife krizleri, Çinli teknoloji devi Huawei'in ABD hükümeti tarafından kara listeye alınması, İngiltere tarafından İran'a ait petrol tankerine el konulması ve Suudi Arabistan'ın milli petrol şirketi Saudi Aramco'ya ait iki tesise silahlı insansız hava araçlarıyla (SİHA) saldırı.

Türkiye açısından 2019 yılı kritik olayları ise şunlardır: Suudi gazeteci Cemal Kaşıkçı cinayeti, muhtemel büyük İstanbul depremini yeniden hatırlatan Marmara bölgesindeki deprem, Suriye'ye yönelik Barış Pınarı Harekâtı, Suriye kaynaklı yoğun mülteci nüfus akını ve bunun etkileri, yerel seçimler ve tekrar eden İstanbul seçimi. Son 3 yıllık periyot incelendiğinde döviz kuru oynaklıkları ve buna bağlı olarak daha da kritik hale gelen emtia fiyat riskleri, kura bağlı en temel problem alanıdır. 2019 yılında da döviz kuru oynaklıkları devam etti ve dolar kuru yıl başında 5,34 seviyesindeyken yıl içinde 7,20'yi gördü ve yılın genelinde 5,70 civarında seyretti.

Sürdürülebilirliğin önündeki diğer kritik risk faktörü ise alacak riski ve yönetimidir. Alacak riskleri, özellikle ekonomide belirsizliklerin arttığı dönemlerde ticari faaliyetlerin önünde çok önemli bir engeldir. Son yıllarda alacak risklerinin sigortalanmasına yönelik yapılan düzenlemelerin ticari faaliyetlerin sürdürülmesi noktasında kritik öneme sahip olduğunu vurgulamamız gerekir. Sürdürülebilirliğin önündeki bir diğer engel de finansmana erişim problemleridir. Bu bağlamda Kredi Garanti Fonu uygulaması KOBİ'lerin finansmana erişim probleminin çözümü konusunda çok önemli bir kaldıraç etkisine sahiptir. Sürdürülebilirlik çerçevesinde risk yönetiminin bütünleşik olarak değerlendirilmesi ve bu kapsamdaki risklerin hem işletme içi önlemler hem de finansal araçlarla yönetilmesi gerekmektedir. Bu açıdan KGF (Kredi Garanti Fonu) örneğinde olduğu gibi kamunun öncü rolü ve reel ekonomi temelli çözümler çok önemlidir.

Ulusal Risk Envanteri çalışması, ilerleyen yıllarda da yapılacak ve yıllar itibarıyla riskleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmeye başlanacaktır. Ayrıca bu çalışma, yıllar itibarıyla hacim kazanacak ve sektörel analizler ve sivil toplum kuruluşları açısından derinlik kazanacaktır.

Pehlivanlı, sunumunun son bölümünde önümüzdeki yıllarda cereyan edecek temel problemleri sıraladı. "Virüs salgını ve diğer biyolojik saldırı ihtimalleri, daralan yurtdışı pazarlar, ticaret savaşları: Çin-Huawei, Venezuela-altın-petrol-bankacılıktaki paralar, global güçlerin pazara girmesi: Amazon-Ali-baba örnekleri, 2019'da nihai tüketiciye direkt ulaşan avantajlı, artan rekabet ortamı, azalan kârlılık, yapay zekâ-entegrasyon, büyük veri-veri madenciliği" olacağını söyledi.

Sunumun ardından katılımcıların soruları değerlendirildi. Program İGİAD Başkanı Ayhan Karahan'ın Prof. Dr. Davut Pehlivanlı'ya hediye takdimi ile son buldu.

Geleneksel hasbihal toplantısında bir araya geldik

GELENEKSEL Hasbihal Toplantısı, İGİAD üyelerinin katılımıyla 25 Ocak 2020 Cumartesi günü Golden Tulip Hotel'de gerçekleştirildi. İGİAD Genel Başkanı Ayhan Karahan'ın açılış konuşması ile hasbihal toplantısı başladı.

İGİAD Teşkilatlanmadan Sorumlu Başkan Vekili Hüseyin Dinçel, 2019 yılı İGİAD faaliyetlerini ve 2020 yılı faaliyet takvimini sunum eşliğinde üyelere anlattı.

Hüseyin Dinçel'in sunumundan sonra İGİAD'ın ticarethane portalı hakkında koordinatör Sinan Polat, üyeleri bilgilendirdi. Program, Berat Takdim Töreni ile devam etti. Komisyonlardaki fedakârlıklarından dolayı Teşkilatlanma Komis-

yonunda Abdülhasır Vatansever, Fikret Sağlam ve Emrah Yazıcı, Eğitim ve Araştırma Komisyonunda Davut Güler, Muharrem Balcı, Mehmet Aktaş ve Murat Ustaoglu, İş Geliştirme Komisyonunda Battal Demirkaya, Ömer Faruk Gül ve Remzi Macit, fedakârlık beratlarını komisyon başkanlarının ellerinden aldılar. Berat Takdim Töreni'nde Türkiye İş Ahlakı Zirvesi etkinliğine verdiği katkılardan dolayı Prof. Dr. Nihat Erdoğan, İslam İktisadı Atölye çalışmalarına verdiği katkılardan dolayı Doç. Dr. Lutfi Sunar'a fedakârlık beratlarını Genel Başkan Ayhan Karahan takdim etti. Ayrıca en deneysel üyemiz olan Necati Özkan'a Genel

Başkan Ayhan Karahan tarafından hediye takdim edildi. Son olarak İGİAD'da 10. yılını geride bırakan üyelerimiz Adem Arslan, Asaf Demirci, Fethi Akbaşoğlu, Hakkı Birol Güney, M. Şerif Cantürk, Sadi Ayhan Saruhan ve Seyfi Kurt, Genel Başkan Ayhan Karahan'ın elinden 10. yıl beratlarını aldılar. Toplantının son bölümünde üyelerimiz söz alarak İGİAD'ın faaliyetleri, projeleri ve gelecekte İGİ-

İSİFAM'ı ziyaret ettik

İGİAD Eğitim ve Araştırma Komisyonu, İstanbul Üniversitesi İslam İktisadi ve Finansı Araştırma ve Uygulama Merkezi (İSİFAM)'ı ziyaret etti.

İSİFAM Müdürü Doç. Dr. Necmettin Kızılkaya ile yapılan görüşmede, derneğimizin faaliyetleri hakkında bilgilendirme yapılarak yayınlarımızdan örnekler takdim edildi.

Eğitim ve Araştırma Komisyonu Başkanı Ömer Bedrettin Çiçek, komisyon üyeleri Davut Güler, Muhammed Sait Bozık, Mehmet Mürsel Çiçek ve koordinatör Sinan Polat'ın hazır bulunduğu ziyarette, İslami finans alanında merkezde yapılan çalışmalar hakkında bilgiler alınarak, işbirlikleri yapılması temennisinde bulunuldu.

AD'ı nerede görmek istediklerine dair görüş ve önerilerini aktardılar. İş ahlakının farklı yönlerinin ele alınması ve iş ahlakı eğitimi gibi önemli konularda üyelerimizin kıymetli görüşleri değerlendirildi. Toplantıda İGİAD'ın bugünü ve geleceği konusunda üyelerden değerlendirmeler alındı.

Üyelerle Hasbihal toplantısı dilek ve temennilerin ardından sona erdi.

Sektörel toplantılarda kimya sektörü ve geleceği konuşuldu

SEKTÖREL Seminerler Dizisi, Yeğenler Kimya Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Yaşar'ın sunumlarıyla 29 Ocak 2020 Çarşamba günü 19.00-21.00 saatleri arasında dernek merkezinde İGİAD üyesi sektör temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirildi. Toplantının açılış konuşmasını İş Geliştirme Komisyonu Başkanı H. Mehmet Köse yaptı.

Açılış konuşması sonrası Mustafa Yaşar Yeğenler Kimya firmasının yaklaşık 20 yıllık gelişimini özetledi. Kimya sektörünün ülkemiz için ne kadar önemli olduğuna vurgu yaparak sunumuna başlayan Yaşar'ın konuşmasında öne çıkan konular:

KİMYA, İNSANLIĞIN BAŞLANGICINDAN BU YANA VAR OLAN BİR SEKTÖR

Kimya sanayisi tarihte üç ana dönemden geçmiştir. Doğal kaynakların

yerini alan ve onları genişleten yaratıcı sentezin ve karmaşık üretim süreçlerinin hakimiyetinde olan birinci dönem. Pazarlamanın hakim olduğu ikinci dönem ve içinde bulunduğumuz kimyasal üretimde, yatırımcıların kısa dönem kârlarının optimize edildiği üçüncü dönem. Günümüzde kimya sanayi sektörü karmaşık bir yapıdan müteşekkildir. Teknolojik gelişme ve sermaye gücüne bağlı olarak büyük kimya tekelleri oluşmuştur.

KİMYADA ŞEHİR EFSANELERİNDEN KURTULMALIYIZ

Kimya maalesef doğru bilinen bir sürü şehir efsanesi içeriyor. Halk arasında olsa belki makul karşılanır ama maalesef hem devlet nezdinde hem de iş hayatında kimyaya dair o kadar çok şehir efsanemiz var ki. Bunların başında inor-

ganik kimyasallar geliyor. Halbuki kimya sayesinde gıda üretimimiz artmış olup milyarlarca insana yetecek ikmal ortaya çıkmıştır. Yine kimya sayesinde insanın ömrü uzamış, çoğu hastalıktan kimya ile kurtulma imkanı elde edilmiştir. Günlük yaşamda kullandığımız pek çok şey kimyanın ürünüdür. Örneğin kullandığımız ilaçlar, giydiğimiz kıyafetler, yaşadığımız konutların yapımında kullanılan malzemeler ve daha onlarca kimyanın ürünüdür. Sanayi ürünlerine renk veren maddeler, araç yakıtları, yediğimiz

ürünler, kimya sektörünün katkıları ile oluşmuştur. Dolayısı ile oldukça geniş bir ürün yelpazesine sahiptir. Kısacası dünyamız, kimya sanayisi sayesinde daha güzel ve yaşanılabilir hale gelmiştir.

Kimya sektörü ürünlerinin yaklaşık %30'u direkt tüketiciye yönelik üretilmekte ve dolayısıyla evimize girmektedir. %70'i ise tekstil, elektrikli eşya, metal, madeni ürünler, inşaat, otomotiv, kâğıt ve hizmet sektörü başta olmak üzere diğer ekonomik sektörlerle hammadde ya da ara mal olarak verilmekte ve bu sektörlerin gelişmesini sağlamaktadır.

Türkiye'deki kimyasal üretimin bileşimi incelendiğinde lastik ve plastik sanayi ürünleri %31'lik oranla birinci sırada yer alırken, tıp ve eczacılık ürünleri %20 ile ikinci sırada bulunmaktadır. Bunları %11 ile tüketici kimyasalları ve sentetik kauçuk ve plastik hammaddeleri üretimi izlemektedir.

ÜLKEMİZİN EN BÜYÜK PROBLEMLERİNDEN BİRİ ENERJİ

Türk kimya sanayi sektörü ithalata bağımlı bir sektördür. Kullanılan ham-

maddenin yüzde 70'i ithal edilmekte, %30'u ise yerli üretimle karşılanmaktadır. Bu oranların en büyük nedenlerinin başında enerji problemi gelmektedir. Enerji girdilerinin yüksek olması bizi dışa bağımlı hale getirmektedir. Diğer problemler ise prosedürlerin üreticiye uyacak şekilde oluşturulamaması, müteşebbislerin bu alana yönelmekten kork-

ması, yeterli insan gücünün olmaması ve belli başlı global şirketlerin bu alana yatırımı baskılamasıdır.

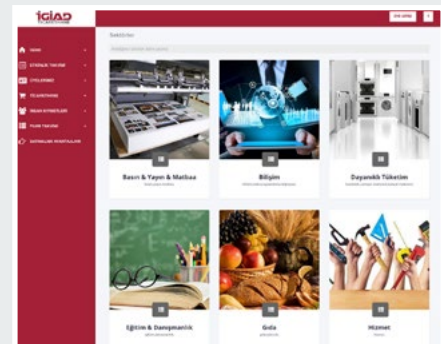
Ülkemiz aslında geniş ve zengin bir bitki florasından oluşmakta ama ilaç ve uçucu yağ yapamıyoruz. Madenlerimiz var ama bu madenleri yüksek getirili ürünlere dönüştüremiyoruz. Tarımımız var ama tarıma dayalı kimyasal üretimimiz yok. Tekstilimiz ve derimiz var ama işleyecek kimyasal üretimimiz az. Güneş ve rüzgarımız var ama ucuz enerji üretilmiyor. Bunca olumsuzluklara rağmen kimya sanayisi, ihracatta 2018 yılını %8,23 artışla kapattı. Kimya sektörü, 2018'de 17 milyar 444 milyon dolar ihracat gerçekleştirerek geçen yılı otomotivden sonra en fazla ihracat yapan ikinci sektör olarak tamamladı. Bir de bu problemler çözüme kavuşursa, hammadde yatırımlarımız gerçekleşirse lokomotif olma yolunda ilerleyeceğimizi düşünüyorum.

Program, İş Geliştirme Komisyonu Başkanı H. Mehmet Köse'nin Mustafa Yaşar'a hediye takdimi ile son buldu.

İGİAD "Ticarethane" açıldı

İŞ GELİŞTİRME Komisyonu tarafından üyelerimiz arasında ticareti geliştirmek için ticarethane adlı bir yazılım çalışması yapıldı. İGİAD'ın gerçekleştirdiği faaliyetlerin, yayınladığı eserlerin, planladığı etkinliklerin de görülebileceği, insan kıymetleri bölümünden referans olunan kişilerin özgeçmişlerinin eklenebileceği veya firmalara işgören aranabileceği, yurtiçi ve yurtdışı fuarların takip edilebileceği, firma ürünlerinin veya hizmetlerinin tanıtım ve satışının gerçekleştirilebileceği ve daha birçok özelliğe sahip ticaret portalımız hayata geçmiştir.

ticaret.igiad.org.tr

İGİAD ONLINE SÖYLEŞİLERİ BAŞLADI

PROF. DR. NİHAT ERDOĞMUŞ:**Covid-19 sonrası değişime hazır mıyız?**

HER hafta güncel meseleler üzerinde yapılan söyleşiler İGİAD YouTube kanalından tüm kamuoyuna sunuldu.

İlk söyleşimizi "Covid-19 Sonrası Değişime Hazır Mıyız?" konu başlığıyla İLKE Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Prof. Dr. Nihat Erdoğan ile gerçekleştirdik.

Söyleşiden öne çıkanlar: "İnsanlık bu kadar bilgi birikime rağmen, aklın gücünün sınırları anlamında testten geçiriliyor. Bir sağlık sorunu olarak ortaya çıkan Covid-19 yaşadığımız hayatın sıhhatini hatta mevcut bütün sistemleri test etmemize ve sorgulamamıza dönüşen bir durum haline geldi. Değişim-

me hazır bulunuşun düşünce, duygu ve eyleme geçme niyetine yönelik boyutlarının bireysel, toplumsal ve kurumsal düzeyde doğru kavranması gerekir. Bu değişime herkesin eşit yakalanmadığı gerçeğini, hazır olma durumuna göre değişimin riskler kadar imkânlar da doğuracağını not etmek gerekiyor."

DOÇ. DR. LÜTFİ SUNAR:**Salgın öldürmez eşitsizlik öldürür!**

YÖNETİM Kurulu Üyemiz Av. Selçuk Kar moderatörlüğünde ki ikinci söyleşimizi "Salgın Öldürmez Eşitsizlik Öldürür!" konu başlığıyla İLKE Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Doç. Dr. Lütfi Sunar ile gerçekleştirdik.

Küresel çapta kitlesel ölümlerin gerçekleştiği, sosyoekonomik değişimlerin yaşandığı salgın günlerinde, içinde yaşadığımız toplumun karşı karşıya olduğu risk faktörlerini, bireysel ve toplumsal yansımalarını konuştuk.

Salgından sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak derken kastedilen değişim süreci, olumlu ve olumsuz anlamda toplumları ve devletleri bekleyen değişim faktörlerinin neler olacağıyla ilgili değerlendirmeler yapıldı.

KORONAVİRÜS İŞ HAYATINI FARKLI ÇÖZÜMLERE ZORLUYOR İGİAD'da toplantılar artık uzaktan yapılıyor

KORONAVİRÜS hayatımızı pek çok açıdan olumsuz bir biçimde etkiledi ama her şeye rağmen hayat devam ediyor. İGİAD olarak yüz yüze, toplu katılımı yapılan programlarımızı iptal ettik belki ama çalışmalarımızı sonlandırmadık.

Arnold Toynbee'ye göre tarihi atılımların temelinde tehditlere karşı üretilen çözümler yatmaktadır. Biz de kurum olarak koronavirüs tehdidi karşısında çözümler üreterek faaliyetlerimize devam etmekteyiz.

Koronavirüsün hayatı tehdit ettiği bu süreçte Yönetim Kurulu ve komisyon üyelerimiz, toplantılarını online olarak sürdürüyor. İlgili birimlerimiz online toplantı donanımlarını kurarak yeni döneme uyarlanmakta zorlanmadılar. Dijital çalışma tarzının iş hayatına yönelik katkısına ilişkin olumlu-olumsuz değerlendirmeler de zamanla ortaya çıkacaktır.

T.C. Hazine ve Maliye Bakan Yardımcısı Dr. Nureddin Nebati'yi ziyaret ettik

İGiAD heyeti, T.C. Hazine ve Maliye Bakan Yardımcısı Dr. Nureddin Nebati'yi makamında ziyaret etti. İGiAD Yönetim Kurulu Başkanı Ayhan Karahan, Başkan yardımcıları Hüseyin Dinçel ve Celalettin Cingöz, Yönetim Kurulu üyeleri Fikret

Başar, Nuri Ecevit ve Selçuk Kar, İGiAD İdari İşler Yöneticisi Tezcan Kuzu'nun hazır bulunduğu ziyarette ekonomik gelişmeler hakkında bilgiler alındı. İGiAD Yönetim Kurulu Başkanı Ayhan Karahan, derneğin amaçları ve faaliyetleri hakkın-

da bilgilendirme konuşmasının ardından ekonomide yaşanan gelişmeler ile ilgili çözüm önerileri üzerinde duruldu.

En kısa sürede derneği ziyaret edeceğini söyleyen Dr. Nureddin Nebati'ye İGiAD hediyesi takdim edildi.

Kültürlerarası İletişim Merkezi (KİM) Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Karaca'yi ziyaretimiz

Erişler Gıda Yönetim Kurulu üyesi Abdullah Eriş'i ziyaretimiz

İstanbul Ağaç A.Ş. eğitim birimi derneğimizi ziyaret etti

SMART 2020 Perşembe günü İstanbul Ağaç ve Peyzaj A.Ş. Eğitim ve Kariyer Planlama Şefi Abdurrahman Çetinkaya, eğitim uzmanları Recep Savdıç ve Fatih Muti, dernek merkezinde İGİAD Başkanı Ayhan Karahan ile bir araya geldi.

Ziyarete Ayhan Karahan İGİAD'ın faaliyetleri hakkında bilgi verdi. İş ahlakının yaygınlaştırılması için eğitim programları ve bilgilendirme seminerleri üzerine konuşuldu. Karşılıklı fikir alışverişinden sonra hediye takdimi ile ziyaret sona erdi.

GEÇMİŞ DÖNEM YÖNETİM KURULU ÜYELERİ BİR ARAYA GELDİ

GEÇMİŞ dönem yönetim kurulu üyeleri ile yılda bir kez yapılan toplantı, 11 Mart 2020 Çarşamba günü Yönetim Kurulu üyesi Hasan Murat Bezirci Bey'in ev

sahipliğinde Şazeli Florya'da gerçekleştirildi. Katılımın yoğun olduğu toplantı, gündeme dair değerlendirmeler ve alınan kararlar ile sona erdi.

TİAZ'20 HAZIRLIKLARI DEVAM EDİYOR

TİAZ (Türkiye İş Ahlakı Zirvesi) Danışma ve Düzenleme Kurulu toplantısı, Bayrampaşa Ramada Hotel'de gerçekleştirildi. 2019 yılının değerlendirilmesi ile başlayan toplantı, 2020 yılı gündem önerileri ile son buldu.

DENETLEME KURULU TOPLANTISI DERNEK MERKEZİNDE YAPILDI

DENETLEME Kurulu Toplantısı, 27 Şubat 2020 Perşembe günü dernek merkezinde gerçekleştirildi. Toplantıya Denetleme Kurulu Başkanı Doç. Dr. Yusuf Alpaydın, Kurul Üyeleri Emrah Yazıcı ve Orhan Ya-

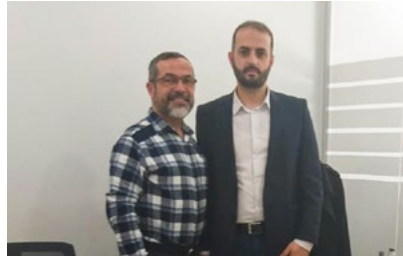

şar, İGİAD Başkanı Ayhan Karahan ve idari kadrodan Tezcan Kuzu ve Sinan Polat katıldılar. 2019 yılının faaliyet değerlendirilmesi ile başlayan toplantı, derneğin genel durum denetlemesi ile son buldu.

Abdullah Fatin Özçetin Orpaş Teknik

Abdullah Yüksel ICA Mühendislik

Abdülvahit Şimşek AVS Gemi

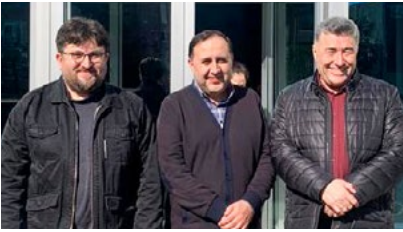
Adem Erol OTOART

Ahmet Özkurt / Atilla Özkurt
Sükse Spor Giyim

Ahmet Salih Kahraman
AHSA Elektronik

Ali Ersal
Şefkat Evi Rehabilitasyon Merkezi

Ali Hasan Kılıç İdakon Yapı

Bekir Okur Beyaz Ticaret

Celalettin Cingöz S.M.M.M.

Davut Şanver Simyacı Dış Ticaret

Dursun Karabacak Kartal İnşaat

Emrah Yazıcı EGEM İnşaat

Ensar Gümüştaş Uçar Raf

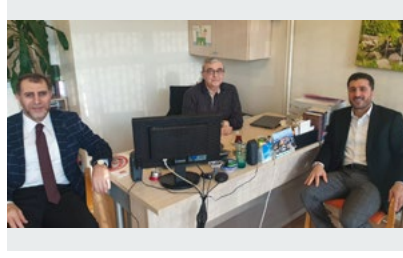

Ercan Bilgili Muhasebe

Fethi Akbaşoğlu Beydilli Tekstil

M. Hakan Dinç 3D Mühendislik

Hasan Değirmenci Değirmen Giyim

Hüseyin Acar Makro İnşaat

İsmail Yanarates Yeşil Orman Peyzaj

Kamber Çal Zadegan Sağlık

Mehmet Bulayır
İnsan ve Medeniyet Hareketi

Mehmet Şerif Cantürk
Safa Cantürk Triko/Penye

Metin Tunoğlu SMMM

Mustafa Ceylan Ceylan Tekstil

Mustafa Kaplan Tuğçe Döviz ve Altın

Necat Kırıl Lina Temizlik

Nuri Ecevit Orjin Mühendislik

Nurullah Yabanigül Makam İnşaat

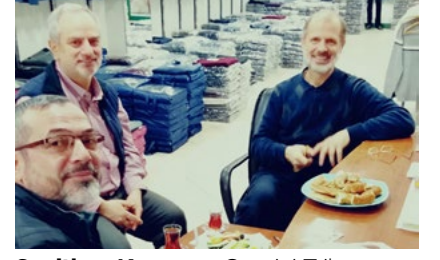
Ramazan Çaptuğ Bentuğ Tekstil

Salim Aydın Aydınlar Tekstil

Sami Doğan Doğan Yıldız İç Giyim

Seyithan Kurmanç Gemici Triko

Sinan Şahin Sinteks Tekstil

Şükrü Alkan ALK Group

Yusuf Şentürk - Saim Şentürk
İklim Tekstil

HALİT GÜR
Dış Hekimi

HÜSEYİN KILIÇ
Özkılıçlar Ticaret

ABDÜLGAZİ AKYÜZ
EPİK Mobil Yazılım

MUHAMMET SAİT BOZİK
İstanbul Üniversitesi

ENVER OSMAN KAAN
Marmara Üniversitesi

HAKAN ERDEM
Eymen Ajans

ABDULLAH ERİŞ
Erişler Gıda

ADNAN CANBAZ

İmamın yeri...

MEHMET AKTAŞ

İGİAD EĞİTİM VE ARAŞTIRMA KOMİSYONU ÜYESİ

KAYNAŞLI'YI geçtikten sonra Köroğlu'nun at sürdürdüğü Bolu Dağları'na doğru rampa yukarı tırmanırken az ileride keskin virajın hemen sağında kalan köy kahvaltısıyla ünlü Kebapçı İmam değil, başlığa koyduğum isim.

Bu benim anlattığım, on sene önce imamlığı bırakıp matbaa kurmaya niyetlendiğinde "Git oğlum, başka işin yok mu senin!" denilen İlahiyat Fakültesi mezunu **Adnan Canbaz**. Sektöre sonradan katılıp kısa sürede firmasını ilk sıralara yazdıran adam. Topkapı İkinci Matbaacılar Sitesi'nin sayılı matbaalarından Akabe Form'un sahibi. Müslüman bir esnafta olması gereken önemli bazı özellikleri ondan öğreniyoruz. "Olacaksa

en iyisi olmalı" düşüncesinin hayata geçmiş müşahhas örneğine şahit oluyoruz.

Üyelerimizi yakından tanımak amacıyla çıktığımız yolculuğumuzda fotoğraf çekimlerini üstlenen İzzet Demir kardeşimle cumartesi sabahı kol kola girip birlikte Adnan Hoca'nın kapısını çalıyoruz. Hoca, samimi adam, randevu almaya bile gerek yok. Zaten yazacaklarımı az çok biliyorum, İzzet birkaç resim yakalasin yeter.

Grafik ve muhasebe bölümünün de yer aldığı girişteki ofiste kısa süren hoşbeş faslının ardından imalat bölümüne adım attığımızda ağızımızı açmadan anında dört elif miktarı bir "Aaaa!.." çekiyoruz. Nasıl olur?.. Boya lekeleri ve rastgele yerlere atılmış baskı bozuğu is-

karta kağıtlarla karşılaşmayı beklerken pırl pırl bir alan çıkıyor karşımıza. "Böyle temizlik ancak bir eczanede olur" düşüncesi saplanıyor gözlerimize.

Firma baskılı aynı renk iş elbisesi giymiş işgörenlerin her biri, sorumlu olduğu makinanın başına geçmiş, ciddiyetle işlerini takip ediyor. Yerler temizlik hastası bir ev hanımının elinden çıkmış gibi. Yağ dök yala! Maşallah, barekallah. Hep görmeye alışık olduğumuz türden bir matbaada değil de sanki çekim öncesi özel hazırlanmış film stüdyosundayız.

Her şey yerli yerinde. Yedek merdane, boya, kauçuk ve işgören elbiseleri gibi ortalıkta gözü rahatsız edecek ne varsa hepsi duvarlara monte edilmiş dolaplarda. Bir tarafta basılmayı bekleyen yan yana dizilmiş bobinler, diğer tarafta üretim aşaması tamamlanmış istifli

koliler içinde teslimata hazır siparişler.

Burası mutfak olarak ayrılan bölüm. Çay makinası devamlı çalışıyor fakat evyede yıkanmayı bekleyen kirli bardak yok. Hayretinizi dudak bükerek geçiştiriyorsunuz. Tertip, düzen ve temizlik... Olması gereken ne varsa, hepsi burada...

İĞİAD Teşkilatlanma Komisyonu üyesi olan Adnan kardeşimiz elli yaşına yeni basmış cewvval bir delikanlı. Ankara Kızılcahamam doğumlu. Bir erkek, iki kız babası. Babasından aldığı ilk manevi eğitimin ardından köyünden ayrılıp hafızlık için İstanbul'a geliyor. Geliş o geliş... Geri dönme niyetiyle altmışlı yılların başında Almanya'ya giden işçilerimiz gibi bu kardeşimiz de İlahiyat'tan sonra Ankara'ya dönme hayalleri kuruyor, fakat nafîle. Hepimizde olduğu gibi o gitmek istese de İstanbul bırakmıyor.

Gel demesi kolay, fakat git demesi güçtür. Adnan Hoca'nın ikram ettiği kahvelerin telvesi henüz soğumadan gözlerimizi kapıya dikiyoruz. Misafir olarak girdiğimiz kapıdan ev sahibi gibi ayrılıyor.

MUSA KAYA

Buyrun efendim!..

MEHMET AKTAŞ

İGİAD EĞİTİM VE ARAŞTIRMA KOMİSYONU ÜYESİ

LOKANTALARIN kapısında ilk duyulan sestir o. Tezgah arkasında bekleyen ustanın gözleriyle yakaladığı müşteriyi içeri çekmek için tebessümlü bir çehreyle yaptığı ilk hamle: Buyrun Efendim!..

Birkaç kişilik grupsa şayet kapıda görünen karaltı, daha bir gür çıkar o ses, ardına kadar açılır kapı. Kepçe girer anında devreye, ufaktan karıştırmaya başlar, dumanı savrulur yemeklerin; buğulanır vitrin camları.

Bülbüllerin gülşende şakıdığı seher vakti başlar mesailer, gece yarısına kadar devam eder. Evlilik çağına erişmiş

yetişkin kız babaları gibi her an gözleri kapıdadır. Ömür törpüsüdür, zor zanaattır beklemek. Sen ne hokkabaz mısafirsin ey umut, girmediğin gönül yok.

Masalar doldukça, tepsiler boşaldıkça keyfe gelir lokanta esnafı. Masafın çıktığını anladığında başlar kıkırdamaya. Sonra geçer müşterilerin oturduğu bir masaya, eliyle garsona işaret eder: "Oğlum acele buraya dört çay!"

Müşterilerle muhabbet en büyük sermayeleridir onların. Malum Anadolu çocuğu, yokluktan gelmedir, zorlukla yoğrulmuştur hamurları. Firdevsî'nin

Şehname'de anlattığı hikayelere benzer, öyle tek celseyle bitmez hatıraları.

Kalfalık döneminin başarılarıdır onları tezgah sahibi yapan. Dürüst ve güvenilir oldukları için açıktır alınları. Kadırşınastır; unutmaz bu yolda kendilerine omuz veren emmileri, dayıları, hacı babaları.

Alırken, satarken ve alacağını isterken kolaylık göstermenin ecir ve mü kafatını en iyi onlar bilir. Halden anlayan insanlardır vessalam. Boyun büken müşteriye "Olmaz!" diye diretmenin esnaflığa yakışmadığını bellemişlerdir her şeyden önce.

Kazanmayı da öğrenmişlerdir har-

camayı da. Gariplerin gözyaşını silecek mendil eksik olmaz ceplerinden. Yıllarca sokaklarda yaşamış biri anlatıyordu “O kadar zaman parklarda, bahçelerde yattım, fakat hiç aç kalmadım” diyordu. Girdiği her lokantadan tok çıktığını söylüyordu.

Bizim insanımızdan başka ne beklenir. Aslı hu, nesli hu. Her şey aslına rücu eder. Kök sağlam, maya temiz olunca meyvesi de tatlı olur. Çakıl taşları arasına gizlenmiş yakut misali, nerede olsa kendini belli eder.

Yakasından İGİAD rozeti taşıyan resimdeki arkadaşı **Musa Kaya**. Her sabah dükkanını besmeleyle açan milyonlarca esnafımızdan sadece biri. Kastamonu Devrekanlı. İkinci Matbaacılar Sitesi’nde hizmet veren Özlem Sütüş’in sahibi. Dördü erkek bir tanesi kız, beş evlat babası. Elli beş yaşında. Allah ömrüne ve kazancına bereket versin.

KARANTİNA NOTLARI...

Kıyamet
provası

ADNAN İNANÇ

İGIAD YÜKSEK İSTİŞARE KURULLU ÜYESİ

KORONAVİRÜSÜN kapısını çalıyla beraber, gittikçe ağırlaşan bir sınavın içinde buldu kendini dünya. Benzeri çok geçmişlerde yaşanmış olsa da şimdi için çok yeni bir durumdu yaşananlar. Her yönüyle hazırlıksız yakalandı; halklar, devletler, etnik ve dini yapılar, ideolojik kamplar, sosyal birimler, farklı gruplar... Tüm dünya hazırlıksız, şaşkın ve şimdilerde çaresiz...

Tarihi bir kırılmanın eşiğinde, gelecekte milat olarak anılacak döneme tanık oluyoruz. Olguları, algıları, alışkanlıkları, âdetleşen rutinleri, ilişki tarzları, inançları ve ibadet biçimleri gibi birçok konuda sarsıcı etki oluşturması bekleniyor...

Gelişmeler yeni alışkanlıklar kazandırdığı gibi, eski alışkanlıkları da terke zorluyor... Mabetler, özellikle -cemaat dini olan- İslam'ın şiarı cami ve mescitler boşalıyor. İbadetler artık münferit yapılıyor. Cemaatle yapılmaya şartına bağlı cuma gibi ibadetlere ara veriliyor... Hatırladığım kadarıyla dünya tarihinde ilk kez küresel çapta böylesine camileri ve ibadetleri terk etme süreci yaşanıyor. Bu durum, herhangi bir ideoloji, küresel güçler, büyük devletler vs'nin icbarıyla değil, küçük bir virüsün etkisiyle, dünya ölçeğinde gerçekleşiyor. İnsani mü-

dahalenin dışında, tüm otoriteleri aciz bırakacak ölçüde bir durum yaşanıyor. Sanki tarih zaman tüneline geriye gitmiş hafızamızı zorluyor ve bize Fil surecini modern döneme uyarlı yaşıyor...

Açgözlü yiyiciler, karnı doysa da gözü doymayan şımarıklar; en çok onların muhitinde yaşanıyor savurganlıklar. Marketleri boşaltanlar, en küçük bir olumsuzlukta telaşa kapılanlar, aç kalma korkusunu iliklerine kadar yaşayanlar, soluğu marketlerde alarak rafları tümünden boşaltanlar...

Mütevazi semtler, her zamanki gibi kanaatkar, mütevekkil, paylaşımcı ve tahammül eşiği yüksek...

Camiler, mihrap ve minberler, küresel çapta ilk kez bu kadar öksüz; ve cemaate hasret kalıyor... Yıllarca namazını mescitte kılma zevkini yaşayan mescit müdavimi kutlu bir kesim, kalbi inkisar ile firakın hüznünü yaşıyor...

Bu durumda acaba **"İslam, ibadet-**

Camiler, mihrap ve minberler, küresel çapta ilk kez bu kadar öksüz; ve cemaate hasret kalıyor... Yıllarca namazını mescitte kılma zevkini yaşayan mescit müdavimi kutlu bir kesim, kalbi inkisar ile firakın hüznünü yaşıyor...

ler, bizi kendisinden mahrum mu ediyor?" sorusu aklımızı kurcalarken, içten içe can yakmaya devam ediyor...

Yaşanmışsa eğer anlatılan Salebe kıssası, layık olmadığı için kendisinden zekat kabul edilmeyerek cezalandırılan Salebe gibi, öksüz bıraktığımız camiler, mescitler bizleri kendilerinden mahrum bırakıyor...

Aslında tüm dini merkezler anlamsızlaşıyor... Binlerce yıldır tavafın durmadığı Kabe, derin bir sessizliğe ve kimsesizliğe bürünmüş, Mescid-i Nebevi ve Mescid-i Aksa cemaatsiz...

Vatikan, olan cemaatini de kaybetmiş; Vatikan sokaklarında, kilise ve manastırlarda Katolik cemaatinden eser yok...

Korkuya genetik yatkınlığı olan Musevi cemaati, havralara uğramaz olmuş... Mezhebi ritüellerin bin yıllık merkezi Kum, ıssızlaşmış, artık adı ölümlerle anılır olmuştur. Binlerce yıllık mabetler tamamen boşalmış...

Suud'un kral ve prensleri, korku nöbetleri geçiriyor; saraya kapanarak sessizliğe bürünmüş...

İnsan trafiğinin en yoğun olduğu AVM gibi modern mekanlarda in cin top oynuyor...

Kur'an'da, müminlerin başına gelen olumsuzluklar, "kendi ellerinizle yaptıklarınızın sonucudur..." şeklinde tanımlanır... Koronavirüs, küresel ihmallerin, işlenen sayısız cinayetlerin, küresel boyut kazanmış bir cezanın Allah'ın tekvini yasaları çerçevesinde yaşanması gibidir.

Yaşanan afet, her yüzyılda yaşanan tabii afetlerdendir; evet, büyük ölçüde zarar vererek travmalara sebep olur, ancak zamanla unutulur gider, tarihte acı bir sayfa olarak yerini alır. Nitekim 14'üncü yüzyılda Avrupa'yı kasıp kavuran kara veba, 15'inci yüzyılda Amerika kıtasını yıkıp geçen çiçek hastalığı, 18 ve 19'uncu yüzyıllarda Asya gribi, Çin gribi, İspanyol gribi gibi on milyonların ölümüne sebep olan salgın hastalıklar, bunlardan sadece bazılarıdır. Ne var ki bahse konu salgınların, geride bıraktığı ibretlik sonuçların dikkatle hatırlanması gerekmez mi?

Kur'an'ın bizlere ölümsüzleştirerek sunduğu Ad, Lut, Semud, Eyke'liler, Musa'nın, Nuh'un kavimleri ve Bahçe Sahipleri gibi Kur'an'ın yarısından fazlasında anlatılan onlarca kıssa, acı do-

lu ibret sahneleri bugüne bir şey diyor mu? Kur'an'da kavimlerin helakine sebep olan afetler, hep bir illet ve sebepler çerçevesinde izah edilmiştir. Bu çağın Müslümanları olarak yaşadığımız toplu afetlerin, kitlesel ölümlerin, bir sebebe bağlı ve bir illetin sonucu olması gerekmez mi? Elbette sarıh bir tarif, açık bir adres kesinliği uygun olmayabilir; ancak geniş anlamda sebebinin konuşulması, "biz/insan kaynaklı" yapıp ettiklerimiz üzerinde düşünmek gerekmez mi? Değil ise ibret boyutu atlanmıştır olmaz mı? Küresel boyut kazanmış tüm zulümler, katliamlar, fırsat eşitsizliği, masumların çığılı, işgaller vs. gibi gelişmeler bizlerin yapıp ettiklerinden bağımsız olabilir mi?

En küçük bir virüs ile dünyanın en büyükleri, kibirli otoriteleri dövülüyor; kendilerini en büyük gören devlet-

ler aciz bırakılıyor, terbiye ediliyordu... Bölgesel birlikler (AB) çatırıyor, anlamsızlaşıyor, dağılması kaçınılmaz görünüyor... Bu süreç, lokal-bölgesel değil, aksine kürenin tamamını etkisi altına alan genişlikte sürüyor, bu da muhtevasında bir mesaj taşıyor.

Evet bir anda dünyanın gündemine oturdu pandemi, en öncelikli konusu oldu...

Dünya, tüm plan ve programları, gelecek tasarımları, nizalı durumları, bir tarafa bırakarak kendi başının çaresine bakar oldu... Artık sadece o melhus virüs konuşuluyor, dünyanın her bir tarafındaki etkisi, sonuçları ve alınacak önlemleri, öncelikli haber oluyordu. O konuşunca her şey susuyor; onu dinlemeye ve etkisini tartışmaya koyuluyordu dünya...

Ama küçük yaşlardaki masum ço-

cuklara olan pozitif ayrımcılığını bir tarafta bırakırsak, herkese eşit davranıyordu, bu malum virüs.

En yaşlıdan başlıyordu bir de, sebebini bilmediğimiz bir şekilde...

En zengin ülkeler önceliğiydi ayrıca... En korunaklı liderlerden, hayat tecrübesi yüksek işadamlarından, imtiyazlı seçkinlerden kimseyi ayırmıyor, onlara iltimas geçmiyordu.

Kıyıya vurmuş Aylan bebeğin ve zeytin masumiyetinde ağaç dibine düşmüş Erva bebeğin cansız bedenleri, tüm masumiyeti ve mağduriyeti dünyayı kahretmeye yeter gibiydi...

Kibrinden burmunun ucunu göremeyen süper devletler, bir bir dökülüyordu. Ülkeler sınırlarını kapatıyor, ekonomiler tatile giriyor; okullar, işyerleri, ticari faaliyetler, dev şirketler, fabrikalar, dünyaca ünlü markalar paydos diyordu.

İnsanlar işten, işlek caddelerden, sokaklardan yavaş yavaş evlerine çekiliyor, yürünmekte zorluk yaşanan kalabalık caddelerde in cin top oynuyordu.

Günlük, hatta saatlik ülke raporları yayınlanıyordu. Bir günde yeni vakaların ve ölümlerin çetelesi tutuluyor, vaka-entübe-ölüm rakamları anlık takip ediliyor, insanlar endişeyle gelişmeleri birbirleri ile paylaşıyordu.

Tüm şehirler suskun, sessiz, kimse-siz... Artık yediden yetmişe adına korona denen davetsiz misafiri herkes tanıyordu. Dünya devleri trilyon dolarlık bütçeleri virüsle mücadelede cömertçe (!) harcıyordu... Üç milyar doları Suriyeli muhacirlere çok görenler, şimdi trilyon dolarları bulan dev bütçeleri virüs ile savaşa harcamak zorunda kalıyordu.

On dört yıldır, dünyanın gözü önünde hakları gasbedilmiş bir halk, ülkece açık cezaevi şartlarında yaşam mücadelesi veriyordu. Dünyanın en büyükle-rinin kılı bile kıpırdamıyor, yavaş ölüm, evlat acılı annelerin yürek yangını, kalpsiz dünyanın sessizliğinde ve ilgisizliğinde buharlaşıyordu...

Şimdi o koca devletler çaresiz, halklar evlerine kapanmış...

Başka ülkelerde mahsur kalanlar, ülkelerine dönemeyenler...

Herkes haber başında, herkes teyakkuzda...

Canı dudağına gelmiş milyon, hat-ta milyarlarca insan, ölümlü virüs bulaşır korkusuyla -adına yaşamak denirse tabii öylece- yaşıyor...

Ölümler binlerle anılıyor ve kaç yüz-binlere ulaşır bilinmiyor...

Anlaşılan bu kez sınav hiç çalışmadığımız yerden geliyor...

Ezberimiz bozuldu. Fena çakıldık, ayazda kaldık, üzerimizden kaç vagonlu trenin geçtiğinin farkında değiliz hâlâ...

Yeryüzü tüm genişliğine rağmen, sakinlerine dar geliyor artık... Dünyayı dar edenler, dünyayı dar görüp uzaya sefer düzenleyenler, şimdilerde eve sığıyor, daha doğrusu sığıyor... Gözle görülemeyecek kadar küçük bir şey nasıl oluyor da dünyayı dize getiriyordu.

Tam bir **kiyamet provası** idi yaşanan...

Herkesin birbirinden kaçtığı, görüşmekten bile çekindiği, zengin ve modern muhitlerde marketlerin boşaltıldığı, insanların tarifi zor bir şaşkınlık, endişe ve korkuyu yaşadıkları bu süreç, en iyi kiyamet provası olarak anlaşılabilir.

O Halde Ne Yapmalı?

Bu gibi durumlarda ne yapmalı?

Hayat-kulluk devam ediyor...

Yapılması gerekenler, yeni form ve içerikte ele alınmalı. Yepyeni işlerin-salih amellerin keşfine çıkılmalı...

Alternatif görüşme, buluşma yöntemleri bulunmalı... Ve saflar sıklaştırılmalı...

Herkes bir şey yapmalı, koşmalı, koşturmalı, en becerikli yanı ne ise onu öne sürmeli...

Öncelikler, gündemler, ana maksat kaybolmadan yeniden ele alınmalı ve onları uygun forma kavuşturmalı...

İstiğfar yerine geçecek çabalar gerekli, nasuh dönüşler...

Bir vicdan kadar duru yönelişler...

Yapılan ve yapılacak iyi işler, yepyeni ve uzun soluklu yürüyüşler...

Taze başlangıçlar, dua sadedinde iyimserlikler...

Kiyamet provası ilahi bir kredi olarak görülmeli ve gerçek kiyamet için teyakkuzda olmalı...

Şimdi muhtemel sonuçları üzerinde düşünme zamanı...

ÜYELERİMİZDEN YUSUF ALPAYDIN DOÇENT ÜNVANI ALDI

ÜYELERİMİZDEN Yusuf Alpaydın doçent ünvanı almıştır. Kendisini tebrik ediyoruz.

Yusuf Alpaydın, 1980 yılında Yozgat'ta doğdu. Lisans eğitimini 2003 yılında Boğaziçi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü'nde, yüksek lisans çalışmasını 2006 yılında aynı üniversitede yetişkin eğitimi programında tamamladı. Doktora çalışmasını 2013 yılında İstanbul Üniversitesi Çalışma Ekonomisi alanında Türki-

ye'de yükseköğretim sistemi ve emek piyasası arasındaki ilişkileri konu alan teziyle bitirdi. Eğitim politikaları, eğitim-istihdam ilişkileri, yükseköğretim ve yetişkin eğitimi konularında araştırma ve yayınları devam etmektedir. Çeşitli sivil toplum kuruluşlarında kurucu ve yönetici olarak görev yapmış olan Alpaydın, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. İnsan ve Toplum Dergisi editörlerindedir.

ÜYELERİMİZ YÜZME ORGANİZASYONUNDA BİR ARAYA GELDİ

ÜYELERİMİZ, Teşkilatlanma Komisyonunun sportif etkinlik adı altında düzenlediği yüzme organizasyonunda Hidayet Türkoğlu Spor Kompleksi'nde keyifli vakitler geçirdi.

31 OCAK 2020

İş ahlakı ve yönetim anlayışı enkaz altında kaldı

BU vebali hiç kimse taşıyamaz! Elazığ ve Malatya'da meydana gelen son deprem, yerleşim alanlarımızdaki yapıların depreme karşı dayanıklı olmadığını bir kez daha ortaya koydu. Depremler bir afet olup yerleşim alanları dışında bir zarara yol açmamaktadır. Yerleşim alanlarındaki yapıları depreme karşı dayanıklı kılacak olanlar bizleriz. Depreme karşı dayanıksız yapılan binaların yıkılarak ölüme sebebiyet verdiğini bir kez daha gördük. Deprem değil binalar öldürüyor. İş ahlakı ve yönetim anlayışımızın eksikliği nedeniyle yönetmeliklere aykırı olarak yapılan, denetim eksikliği ve malzemenin çalınarak inşa edilen binalar depremde enkaza dönüşüyor, can ve mal kaybına neden oluyor. Depremde yıkılan çürük binaların vebalini hiç kimse taşıyamaz!

Deprem yıkmadan binalarımızı yeniden inşa edelim! Fay hattı üzerinde olan birçok şehrimiz depremin yıkıcı tehdidi altında bulunuyor. Küçük şehirlerimizde meydana gelen depremlerin yaralarını

sarabilir, krizi yönetebiliriz ama büyük şehirlerde, özellikle de İstanbul'da meydana gelebilecek büyük bir depremin ortaya çıkaracağı yıkımın, can ve mal kaybının üstesinden gelemeyiz, böylece bir krizi yönetemeyiz ve ülke olarak enkazın altından kalkamayız. Ülkemizin sınırlarını korumak için savunmaya verdığımız önem kadar yerleşim alanlarımızı depreme karşı dayanıklı hale getirmeyi de bir o kadar önemsemeli, dep-

remi ülkemizin bir beka sorunu olarak görmeliyiz.

İmkân ve enerjimizi kentsel dönüşümüne seferber edelim! Son Elazığ depremini bir milat olarak görüp kaynak oluşturabilmek için büyük yatırımları ertelemeli, bütün imkanlarımızı ve enerjimizi kullanarak bir seferberlik ilan etmeli ve depreme karşı dayanıksız yapı stoğunu ivedi bir şekilde dayanıklı hale dönüştürmeliyiz.

12 MART 2020

İhtikar, karaborsa, haksız kazanç, dinimizce men edilmiştir

ÇİN'DE başlayıp bütün dünyaya yayılan koronavirüs, Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi kapsamına alınmıştır. Koronavirüs, dün itibariyle ülkemizde bir kişide tespit edilmiştir. Şu an itibariyle ülkemizdeki koronavirüs salgını haline dönüşmemiştir. Sağlık Bakanlığımız ilk andan itibaren tedbirleri almaktadır. Bize düşen, koronavirüsle ilgili Sağlık Bakanlığının yaptığı açıklamalara itibar edip, ilgili kurumların belirlediği kurallara titizlikle uymak, bireysel tedbirlerimizi almak, paniğe kapılmadan rutin işlerimize devam etmektir.

Salgın sürecinde sağlık ürünleri ve

gıda tedarikini ihtiyacımız kadar yapalım ve kanaatkâr olalım. Bu zamanda ihtiyacı fırsat bilen ihtikarcılara, karaborsacılar, haksız kazanç elde edenlere, fiyat artışı yapanlara meydan vermeyelim. İhtikar, karaborsa, haksız kazanç, dinimizce men edilmiştir. Kim bu

yollara tevessül ediyorsa şikayetlerimizi ilgili makamlara bildirelim.

Bununla birlikte "Koronavirüsle mücadele edelim" derken kendimizi hayattan soyutlamayalım, kendi elimizle hayatımızı zindana çevirmeyelim. Karşılaştığımız zorlukları milletçe birlikte aşacağız, birbirimize yardımcı olacağız, birbirimizle elimizdekini paylaşacağız. Yaşadığımız zorluklara vakarla yaklaşım tedbirimizi alalım, tevekkül ederek sabredelim; her zorluğun ardından mutlaka bir kolaylığın geleceğine, Allah'ın takdir ettiğinden başkasının bize ulaşmayacağına inanalım.

Bugün zorluk değil, birbirimize kolaylık gösterme vaktidir

31 MART 2020

KÜRESEL salgın haline gelen koronavirüsle mücadelede ülkemiz tam bir seferberlik halindedir. Devlet-millet iş birliği ile bu zorlu sürecin üstesinden geleceğimize inancımız tamdır. Bu zorlu süreci atlatabilmemiz için ilgili kurumlarımızın belirlediği kurallara tam olarak uymalı, alınması gereken tedbirleri tavizsiz bir şekilde uygulamalıyız. Virüs sağlığını, sosyal hayatımızı ve ekonomimizi tehdit etmektedir. Bu tehdide karşı koymak elimizdedir. Kendimizi sosyal hayattan, çalışma ortamından izole etmekle beraber hayat devam etmektedir. 83 milyon vatandaşımızın hayatını idame ettirmesi, zaruri ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için ekonominin çarklarının

da dönmesi gerekiyor. Biz iş dünyasına düşen, ekonominin çarklarının dönmesi için her zamankinden daha fazla özveri göstermemizdir. Bu zor zamanlarda işletmelerimizde çalışmamız gerekiyorsa, iş görenlerimiz için virüsün yayılmasını engelleyecek bütün tedbirlerin alınması, sağlıklı iş ortamının kazandırılması, esnek çalışma modeline geçilmesi, mesai saatlerinin kısaltılması, hafta tatilinin üç güne çıkarılması, emeklerinin karşılığının verilerek istihdamın korunması gerekmektedir. Ekonomi bileşik kaplar gibidir, bu zor zamanlarda ekonomide nakit akışının durmaması için ödemelerde daha hassas davranılmalı, birbirimize bu konuda yardımcı olmalı ve borçlulara

karşı kolaylık göstermeliyiz. Bugünlerde zorlukları bir diğerimizin üzerine yıklamamalı, "Benden sonrası tufan!" dememeli, külfeti birlikte paylaşmalı, fırtınalı denizlerde gemisini kurtaran kaptan gibi değil de aynı gemide olduğumuz düşüncesiyle gemiyi birlikte kurtarmaya çalışmalıyız.

Bu zor günler elbet geçecektir. Geride bizden kaynaklanacak iş ahlakına aykırı davranışlar bırakmayalım. Bugün zorluk değil, birbirimize kolaylık gösterme vaktidir. Yardımcı olmak, paylaşmak vaktidir. Bugün servet değil iyilik biriktirme vaktidir. Allah birbirine iyilik edenleri, paylaşanları, kolaylık gösterenleri sever ve onlara yardım eder.

Küresel salgının ülkemiz ekonomisine olan etkilerinden en fazla Kobilerimiz etkilenmiştir. Kobilerimiz ülkemiz ekonomisinde işletmelerin %99,8'ini, katma değer %55'ini, yatırımın %58'ini, ihracatın %55'ini, istihdamın %78'ini oluşturmaktadırlar. Kobilerimiz ekonomiden aldıkları payla ülkemizin omurgasını oluşturmaktadırlar.

Özellikle mikro kobilerimiz sermaye yetersizlikleri ve düşük kapasite ile çalışmalarını nedeniyle aylık giderlerini karşılamakta zorlanmaktadır. Salgın nedeniyle Kobilerin Nisan, Mayıs, Haziran aylarını kapalı geçirmeleri ve çok düşük cirolarla çalışmalarını Kobilerimizi altından kalkamayacakları bir yükte karşı karşıya getirecektir. Salgının ekonomiye ve kobiler üzerinde oluşacak etkilerine karşı hükümetimizin almış olduğu ekonomik tedbirler daha çok vergi ertelemeleri, istihdam desteği ve yeni kredi imkânları olmuştur.

Kobilerimiz bu üç ayı atlatamazlarsa ertelenen vergileri ve aldıkları kredileri ödemekte zorlanacaklardır. Yılın ikinci çeyreğinde duran ekonomimizin ikinci yarısında küçülmesine; Kobilerin kapanmasına istihdamın daralmasına sebebiyet vermemek için salgın sonrası Kobilerimizin ve istihdamın Korunması için alınması gereken tedbirleri içeren raporumuz İGİAD tarafından yayımlandı.

GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİM KÜLTÜRÜ

ERSİN NAZİF GÜRDOĞAN

3.
BASIM

İGİAD
TÜRKİYE İKTİSADİ GİRİŞİM VE İŞİ ADLARI BİRLİĞİ
T.C. İÇİŞİLERİ BAKANLIĞI BAĞLI KURULUŞTUR

İGİAD
YAYINLARI

GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİM KÜLTÜRÜ

Ekonomik ve kültürel dünyanın yeni fatihleri, hem Yunus hem Sinan olmasını bilen girişimcilerdir. Onlar ürettikleri ürünlerle, verdikleri hizmetlerle, zenginleştirdikleri bilgilerle, yirmi birinci yüzyılın mimarları olacaklardır. Ülkeler arasındaki siyasal sınırların yerine ekonomik sınırların geçtiği, yuvarlak değil düz kare bir dünyanın ahi girişimcileri, kuruluşlarının bayraklarıyla birlikte ülkelerin bayraklarını da bütün ülkelere taşıyan yeni akıncılardır.

Ahi girişimcilerin güçleri, cephelerde silahlarla yapılan savaşları, pazarlarda kuruluşlarla yapılan savaşlara dönüştürmelerinden kaynaklanmaktadır. Onlar yerelleşerek küreselleşen, küreselleşerek yerelleşen, kusursuz ürünleriyle, kusursuz hizmetleriyle, kusursuz bilgileriyle, bütün dünyayı pasaportsuz dolaşmaktadırlar. Onların kusursuzluğu arayan kuruluşlarına, dünyanın hiçbir ülkesinde vize sorulmamaktadır.

Tarihin her döneminde, toplumların bereketli topraklarına yatırım yapan üreten eller, tüketen ellerden çok daha güçlü olmuştur. Onlar her yerde ve her zamanda, gelen yıllarını geçen yıllarından daha yaşanır kılmalarını bilmişlerdir. Onların pazarlarında dürüstlük alınmıştır, dürüstlük satılmıştır, dürüstlükten terazi tutulmuştur, dürüstlük dürüstlikle tartılmıştır. Ahi girişimcilerin, en önemli sermayeleri dürüstlükleridir.

Genişletilmiş ve bütünüyle güncelleştirilerek yeniden yazılmış üçüncü baskıyı yayınlama kararı alan İGİAD Yönetim Kurulu Başkanı Ayhan Karahan ve Yönetim Kurulu üyelerine ayrı ayrı teşekkür ederim. Kitap, Anadolu'nun bin yıllık kültürüyle birlikte Türkiye'nin bayrağını, bütün dünya şehirlerine taşıyan ahi girişimcilere, gece ve gündüz farkının olmadığı dünyanın kapılarını açarsa amacına ulaşmış olacaktır.

Bilgi için: 0212 544 96 00 info@igiad.org.tr

Üretimde kalite,
Zamanında iş teslimi,
Sınırsız hizmet anlayışı ile
yenilenerek büyüyüyoruz...

Sürekli Form, Fatura, Sevk İrsaliyesi, Dernek Makbuzları
Özel Baskılı Zarflar, Kurumsal Kimlik Çalışmaları,
Katalog, Afiş, Broşür, İnsert, Dergi, Klasör, Çanta,
Ajanda, Takvim, Bloknot ve baskılı işler.

0212 544 96 05
0212 544 96 09
www.akabeform.com.tr
info@akabeform.com.tr
2. Matbaacılar Sitesi 2NA
6-8-10A Blok Topkapı - İstanbul

akabeform®
MATBAACILIK

Firmamız **İGİAD** üyesidir.